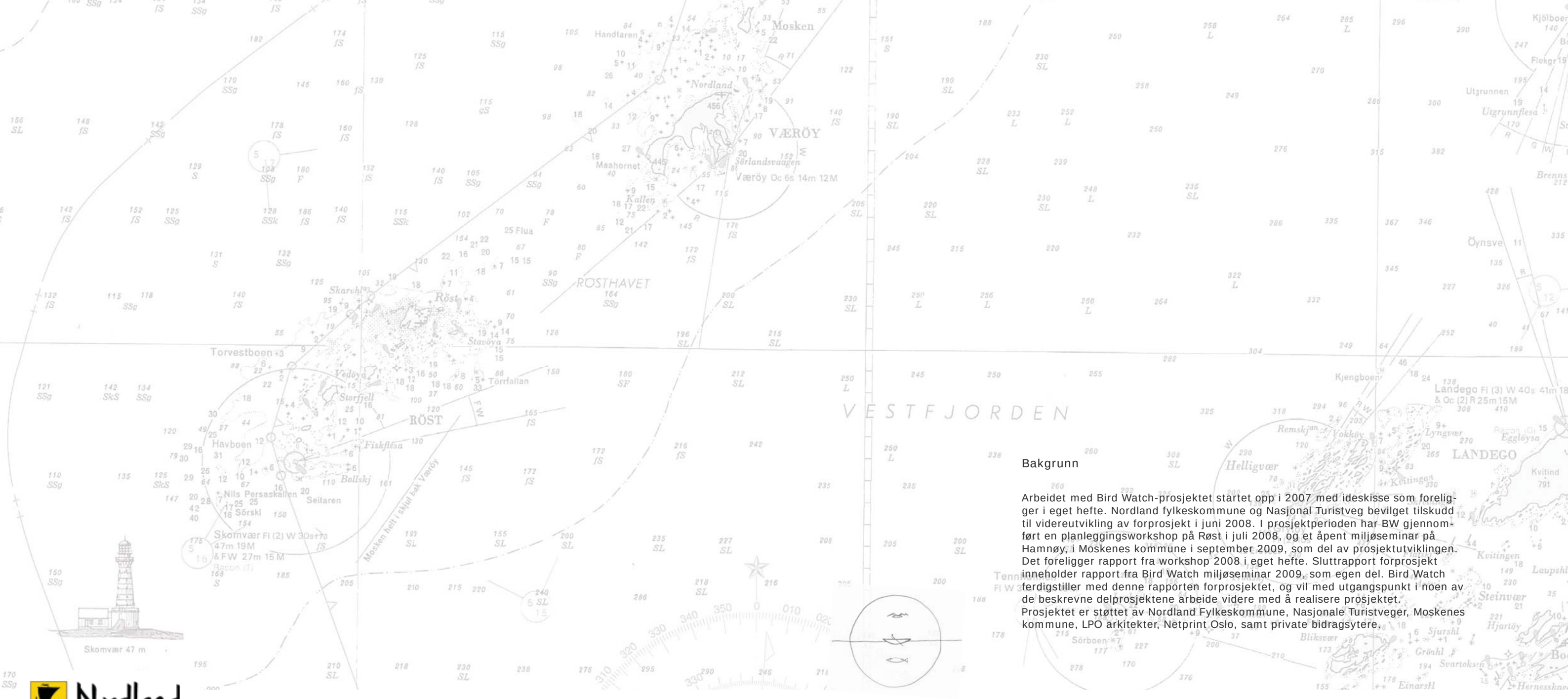

b i r d w a t c h

www.birdwatch.no

sluttrapport forprosjekt 2010 • rapport miljøseminar 2009

Bakgrunn

Arbeidet med Bird Watch-prosjektet startet opp i 2007 med ideskitse som foreligger i eget hefte. Nordland fylkeskommune og Nasjonal Turistveg bevilget tilskudd til videreutvikling av forprosjekt i juni 2008. I prosjektperioden har BW gjennomført en planleggingsworkshop på Røst i juli 2008, og et åpent miljøseminar på Hamnøy, i Moskenes kommune i september 2009, som del av prosjektutviklingen. Det foreligger rapport fra workshop 2008 i eget hefte. Sluttrapport forprosjekt inneholder rapport fra Bird Watch miljøseminar 2009, som egen del. Bird Watch ferdigstiller med denne rapporten forprosjektet, og vil med utgangspunkt i noen av de beskrevne delprosjektene arbeide videre med å realisere prosjektet. Prosjektet er støttet av Nordland Fylkeskommune, Nasjonale Turistveger, Moskenes kommune, LPO arkitekter, Netprint Oslo, samt private bidragsytere.

Sammendrag

Målet med forprosjektet har vært å konkretisere ideen om, og kartlegge mulighetene for å utvikle et reiselivskonsept som fremmer miljøbevissthet, og tilbyr unike naturopplevelser i Lofoten.

De gjennomførte seminarer/workshops, hvor miljøtemaer er belyst i en stor bredde har gitt et godt og omfattende grunnlag for utvikling av prosjektet. Globale klimaendringer og overbeskatning av havressursene har konsekvenser for kystsamfunn verden over, også i Lofoten. Dette bekrefter behovet for kunnskapsformidling om sammenhengene i økosystemene. Sjøfuglebestander i jevn nedgang indikerer det samme. Lokalsamfunn ser at et levebrød kun basert på kystfiske er vanskelig under dagens forutsetninger, og ser etter flere ben å stå på. Det er en nasjonal satsning på reiseliv i distriktene, og man “selger” og markedsfører Norge internasjonalt som “vill, ren natur” og “levende kystsamfunn”. Samtidig satses det stort på videreutvikling av en miljøfiendtlig oppdrettsnæring og havgående industrielt fiskeri. Dette aksellererer utarmin-gen av havressursene, og truer sjøfuglbestandene. Oljevirksomhet i nord vil være en trussel for begge deler. Reiselivet er ofte en belastning på miljøet med økte CO2 utslipp som følge, og kommer ikke alltid lokalsamfunnene til gode. Bird Watch-prosjektet peker på en måte å styre reiselivet inn mot en mer miljøvennlig profil, som harmonerer med økoturismens prinsipper. Seminarer og møter med forskere, kommunene, Kystverket, offentlige og lokale aktører og leverandører har gitt god forståelse av status, muligheter og utfordringer.

Gjennom den kartleggingen som er gjennomført kan vi i dag peke på noen forhold som er avgjørende for å nå målsettingen om en mer bærekraftig reiselivsutvikling i Lofoten:

- Levende lokalsamfunn er grunnlag for et meningsfullt og bærekraftig reiseliv
- Kystfiske har vært og bør være en viktig forutsetning for levende lokalsamfunn i Lofoten
- Et bærekraftig reiseliv bør ikke være en erstatning for, men et supplement som kan gi kyst fisket/kystsamfunnet et tryggere økonomisk fundament, med flere ben å stå på.
- Verdensarvstatus vil være med å sikre naturverdiene, og bør også kunne bli et redskap for å sikre Kystfiskeflåten en fremtid, ikke bare en fortid i Lofoten.

Bird Watch har som formål å fremme miljøbevissthet, og tilbyr unike naturopplevelser i Lofoten.

“you are a guest on this planet,- behave !”

Hundertwasser

innhold

Bakgrunn

Sammendrag

Prosjektbeskrivelse Bird Watch
Forprosjekt Utstilling - konsept

RØST

- Base
- Utposter
- Lyngvær/Kårøyskjæret/Hansøya
- Vedøya
- Storfjellet
- Skomvær Fyr

RAMBERG

- Base
- Utposter
- Ideer - skisser - prototyper
- Norsk Massivtre
- Unstad, Vestvågøy
- Festhelen, Moskenes

Vandringene

- Turalternativer - perlekjedet
- Lokaliteter
- Gimsøy/Sunnlandsfjorden
- Eggum - Unstad
- Utakleiv
- Fredvang/Mulstøa, Flakstad
- Bunes/Kjerkfjorden/Horseid
- Reine-Å

innhold del 2

Rapport fra Bird Watch Miljøseminar 2009

Innledning
Lofotens historie v/Kari Haug Warberg
Kystfiskeren, nøkkelen til bærekraftig forvaltning av havressursene og levende kystsamfunn? Steinar Friis, Norges Kystfiskarlag
“The end of the Line” - premære dokumentarfilm “Havets tilstand” m/D.Pauly
Sjøfuglbestandene som miljøindikatorer, Rob Barrett/SEAPOP/Tromsø museum
Klimasituasjonen, Status og utfordringer, Lars Haltbrekken
3 i Nord/Norwegian Wood, Ecobox, Ellen Devold
Verdensarv Lofoten, lokalt sekretariat, K.Isdahl/N. Kaltenborn
Verdensarv og reiseliv, muligheter og utfordringer, R. Johansen, Vega Verdensarv
Bærekraftig stedsutvikling i Lofoten, v/Heidi Ramsvik NFK
Bærekraftig reiseliv/økoturisme v/Ingunn Sørnes, Innovasjons Norge
Nasjonal Turistveg Lofoten, Steinar Skaar
Presse - avslutning

bird watch p r o s j e k t b e s k r i v e l s e

småspove røst naturreservat 2008 foto: tom dyring skomvær fyr foto: a. a. andahl

Prosjektet ønsker å vise et eksempel på et småskala, bærekraftig reiselivsprosjekt, og hvordan et miljøbevisst reiseliv kan være et supplement til kystfiske og lokalsamfunn, - ikke et alternativ. Vårt håp er at søknad om Verdens-arvstatus sendes inn og innvilges, og at den 1000 år gamle stolte kystfisketradisjonen, blir gitt forbedrede livsvilkår i en slik status. Kystfiskeflåten representerer nøkkelen til levende kystsamfunn; lokale arbeidsplasser og bærekraftig forvaltning av havressursene; internasjonale og nasjonale politiske mål som ikke realiseres i dagens praksis. Kunnskapen om dette formidles i prosjektet, og det vil arbeides for at dette skal gi seg utslag i endret praktisk politikk og lovendringer. Verdensarvstatus og en livskraftig kystfiskeflåte i Lofoten vil gi Lofotenkommunene en meningsfull fremtid og bosetning, og den miljøbevisste reisende attraktive reisemål.

Forprosjektet viser konsept for en infoutstilling om fuglelivet og havressursene, som formidles i 2 baser. Skisser for utposter langs aktuelle vandringsruter gjennom Lofoten, mellom Røst og Svolvær er også vist som del av forprosjektet. Erkjennelsen av at der det finnes lokaliteter av kulturhistorisk verdi, med natur- og landskapsmessige kvaliteter - bør det ikke bygges nytt, men kan tilrettelegges for - og formidles utleie fra lokale aktører.

Videreutvikling og gjennomføring av prosjektet forutsetter lokalt samarbeid med både de aktuelle kommunene, lokale aktører, Norge Kystfiskarlag og Nasjonal Turistveg. Vi har tro på at et slikt prosjekt kan være bærekraftig også økonomisk. Det forutsetter ikke store økonomiske investeringer, men baserer seg i hovedsak på å bygge nettverk mellom steder og aktører som allerede er etablert. Nye bygninger for overnatting og naturfotografering vil være enkle og minimalistiske for å bringe de reisende tett på naturen. Investeringer i disse vil tas etappevis etter hvert som prosjektet blir kjent og en ser at det er grunnlag for å etablere nye utleieenheter som etterspørres.

bird watch vil basere sin virksomhet på økoturismens prinsipper

«Økoturisme er berikende natur- og kulturopplevelser, tilrettelagt av ansvarlige reiselivsbedrifter med omsorg for sine gjester, miljøet og det lokalsamfunnet de er en del av»

Økoturismens prinsipper;

- bidrar aktivt til natur- og kulturvern, har god kjennskap til egen miljøpåvirkning og utøver alltid en føre-var-holdning.
- Etterstreber en mest mulig bærekraftig drift, som balanserer økologiske, kulturelle, sosiale og økonomiske hensyn.
- bidrar positivt i lokalsamfunnet, bruker lokal arbeidskraft, lokale tjenester og produkter, jobber for økt samarbeid og utøver et generelt samfunnsansvar.
- bidrar til å ta vare på verneverdige bygg og har stedstilpasning, lokal byggeskikk og særpreg som et generelt mål i valg av materialer og løsninger.
- stiller spesielt høye krav til vertskap og guider. formidling og læring er en sentral del av produktet.
- tilbyr minneverdige opplevelser og skaper møteplasser som gir medarbeidere og gjester innsikt i lokalkultur, -samfunn og miljø.

Økoturisme

Verdens turistorganisasjon (WTO) har estimert økoturismemarkedet til å utgjøre 7 % av det totale globale turistmarkedet. Dette utgjorde ca 45 millioner reiser i 1998 med en forventet økning til 70 millioner i 2010. Også tidsskriftet New Scientist anslår en økning på mellom 10 og 30 % per år for dette markedssegmentet, avhengig av hvordan økoturisme defineres. I følge en undersøkelse Norges turistråd fikk gjennomført i 2000 er Norge det 5. mest attraktive naturreisemålet i verden.

I mars 2005 kåret tidsskriftet National Geographic norske fjorder til verdens beste reisemål! Ren natur og høy miljøprofil var en viktig del av begrunnelsen. Dette har stor markedsverdi for Norge, men for at Norge ikke skal miste troverdighet stiller det også krav til at vi faktisk fremviser en miljøbevisst reiselivsnæring, forvalter våre naturattraksjoner på en bærekraftig måte og forbereder oss på en betydelig økt interesse for norsk natur.

kilde: fra norsk økoturisme

“you are a guest on this planet,- behave!”

Hundertwasser

forprosjekt utstilling

konsept

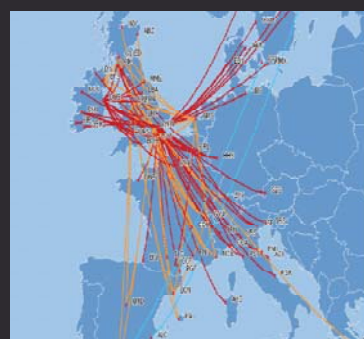

Bird Watch utstilling lokaliseres og formidles i basene og skal gi et oppdatert bilde av den globale og lokale miljøtilstanden. Gjennom kunnskapsformidling om Lofotens natur- og kulturverdier, og å øke bevisstheten om de miljøutfordringer vi står overfor, vil vi fordre til miljøbevissteht og skånsom bevegelse i det unike landskapet.

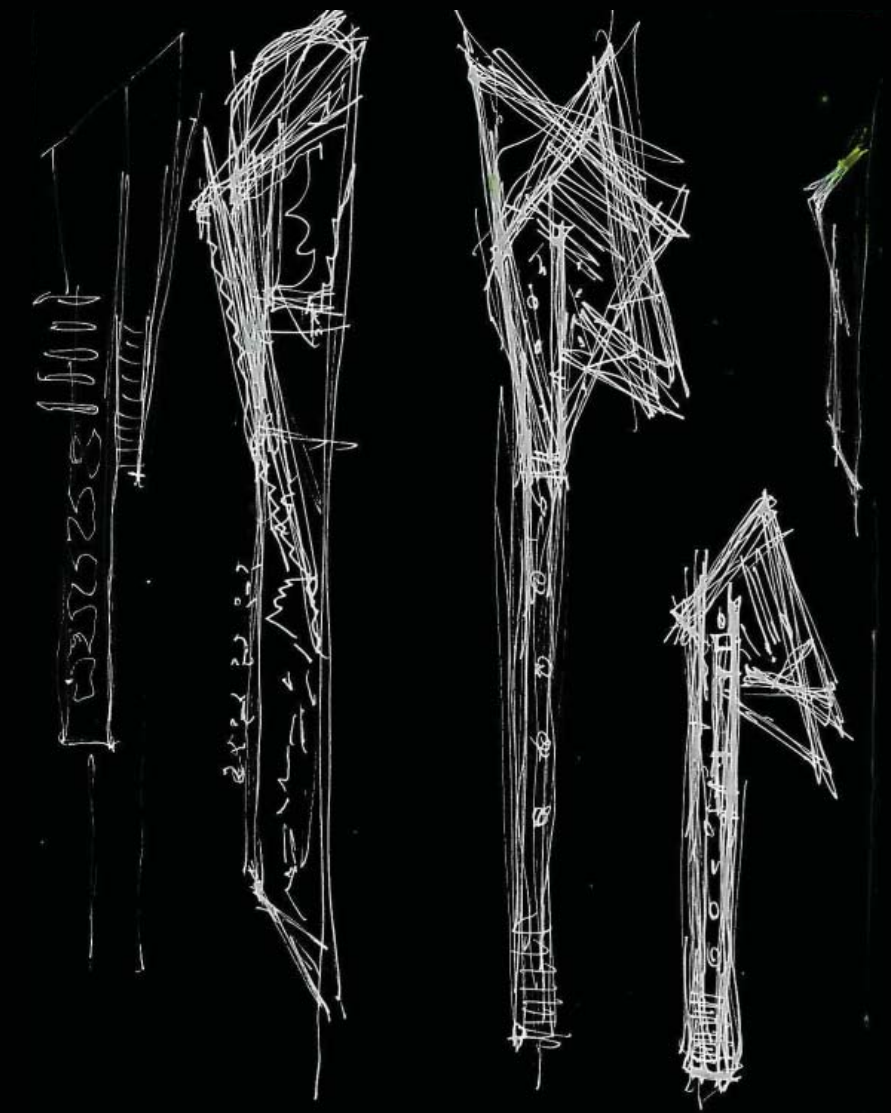
Utstillingen planlegges som print på Canvas, billed og filmprosjeksjoner, og tar utgangspunkt i foredrag, innlegg og manuskripter til Bird Watch miljøseminar 2009, samt oppdatert forskning på feltene som presenteres. Alle tekster vil godkjennes av orginalkildene - Vi vil søke å bruke både lokale, nasjonale og internasjonale ressurser i utformingen av innholdet. Design utformes av Bird Watch/LPO

Intro - Hundertwasser

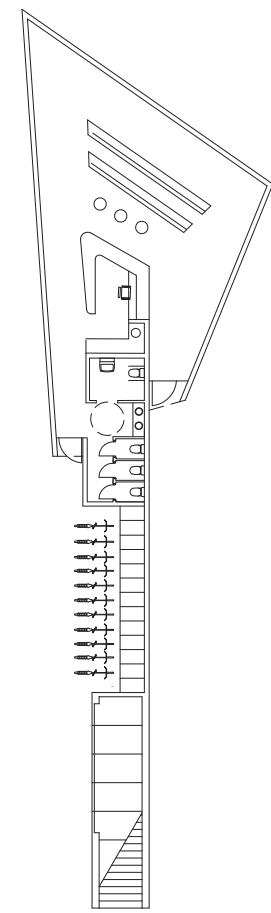
- Lofotens historie - Fisk
- Sjøfuglbestandene som miljøindikatorer - NINA/Seapop
- Miljø og klimasiituasjonen, lokale og globale valg, status og utfordringer Norges Natuverv forbund/FN
- Havressursene i dag - globalt - lokalt/D.Pauly/Havforskningsinstituttet
- Kystfiskeren, nøkkelen til bærekraftig forvaltning av havressursene og levende kystsamfunn?/Norges Kystfiskarlag
- Bærekraftig reiseliv/økoturisme/Innovasjon Norge
- Verdensarv i Lofoten?/Lofoten Verdensarv/Vega Verdensarv
- Bird Watch - Anbefalte ruter/vandringer - perlekjedet

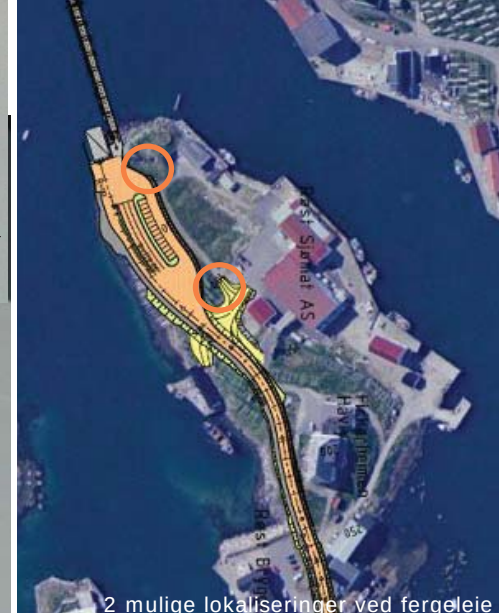
r ø s t

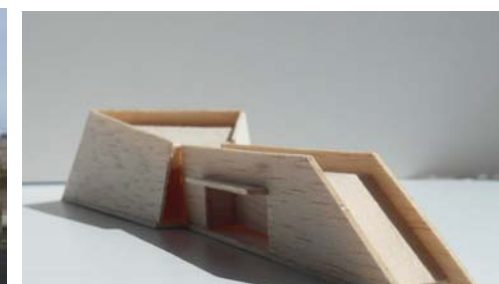
basealternativer

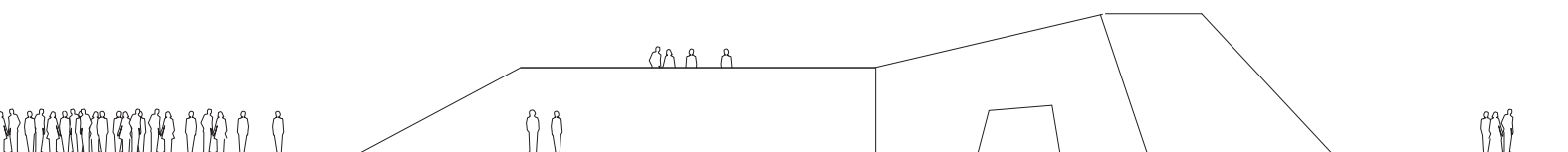
Skisser base Røst fergeleje

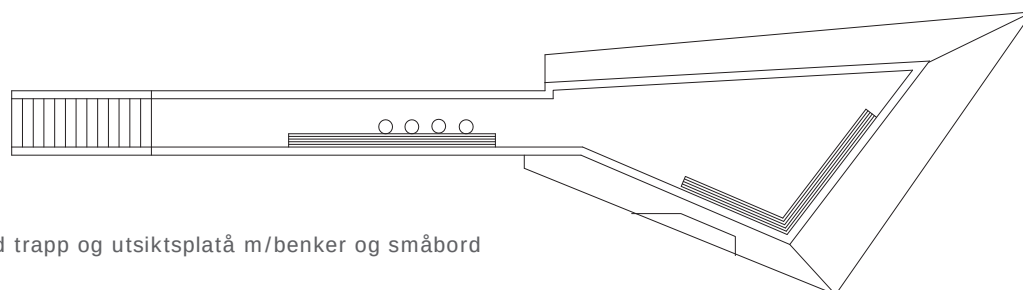
2 mulige lokaliseringer ved fergeleie

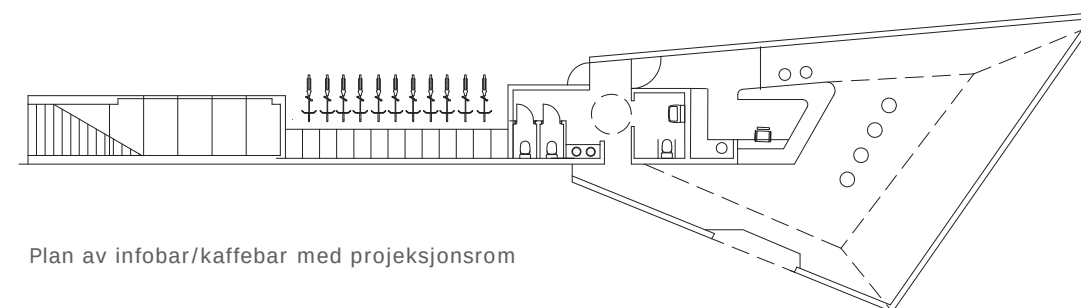
Det er mulig å ta ferge fra Bodø rett til Røst. Selv om Røst stolt har gitt uttrykk for at man først og fremst ønsker å være en fiskeri-kommune er det nå under utvikling en samordning av reiselivet på Røst. Vi anbefaler at det etableres en infobase tilknyttet det nye fergelejet på Røst - Her kan man ta i mot den reisende og gi informasjon om tilbud, og formidle kunnskap og service. Skisser/modell av mulig infobase v/fergeleie på Røst inneholder utstilling om fiskerisamfunnet Røst, fuglebestandene, kaffebar m/prosjeksjonsrom, toaletter, oppbevaringsbokser, og sykkelutleie. Veggskiven har informasjon/utstilling som er integrert i vegg og leder inn i inforom/ kaffebar. Viktig informasjon og oppbevaring kan være tilgjengelig også utenom inforommets/kaffebarens åpningstid. Utvendig trapp leder opp til inforommets tak som fungerer som utsiktsplatå, og rast/utekafe.....

Oppriss utendørs utstillingsvegg og snitt gjennom inforom, kaffebar og projeksjonsrom m/visninger fra fuglefjellene

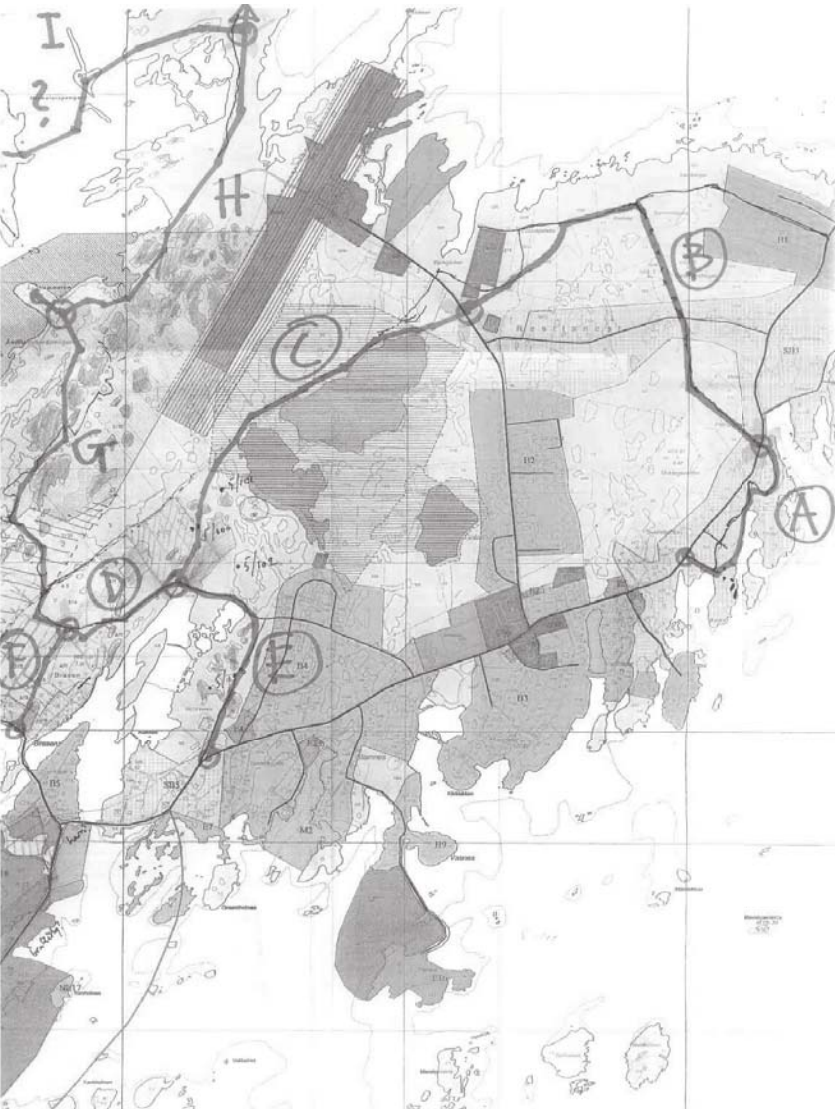
Plan av tak / med trapp og utsiktsplatå m/benker og småbord

Plan av infobar/kaffebar med projeksjonsrom

Oppslag om stisystem (fra rapport workshop Røst 2008); et slikt stisystem vil sammen med informasjon i basen gjøre Røst med sine naturreservater mer attraktivt og tilgjengelig for både tilreisende og lokalbefolkningen. Videreføring av båtruter til fuglefjellene og Skomvær fra Kårøya rorbuer bør knyttes opp til informasjon i basen. Båtrafikken i landskapsvernområdene bør begrenses og derfor samles/kanaliseres til slike organiserte turer.

foreløpige skissemessige vurderinger av muligheter og utfordringer ved mulig trase for natursti i våtmarksområder på Røstlandet.

Stisystem Røstlandet

foreløpige vurderinger

Foreløpig parselloversikt som stikkord:

A : BRYGGA, RETTESKJERET, DEMMA, MELAND

- Oppstart på stisystemet fra bilveien.
- Kulturmiljø : Museet
- Kulturmiljø : Bebyggelsen langs vannet
- Kulturmiljø : Steingjerder
- Kulturmiljø : Brygger og båtliv
- Landskap : Utsyn nordover mot Mosken, Værøy og Lofoten
- Landskap : Utsyn sydover over bebyggelsen mot Vedøya
- Natur : Flo og fjære & fugleliv (ærfugl / måker)

Tiltak

- Informasjon
- Opparbeidelse av sti

Utfordringer

- Trasè i forhold til bebyggelse
- Trasè i forhold til flo og fjære

B : MELAND, NORDNESET, FLYPLASSVEIEN

- Landskap : Utsyn nordover mot Mosken, Værøy og Lofoten
- Landskap : Åpne grassletter og heder

Tiltak

- Informasjon
- Opparbeidelse av sti

C : FLYPLASSVEIEN, VANNRESERVOARET, BRASEN

- Gjennom område båndlagt som drikkevannskilde
- Landskap : Langs Røstlandets største vannspeil
- Landskap : Gressenger sydover
- Natur : Møte med brakkvannsdammer i syd
- Natur : Rikt fugleliv knyttet til de store ferskvannsdammene

Tiltak :

- Opparbeidelse av sti
- Informasjon om natur og drikkevannskilde
- Kamufasje(r) for observasjon og ev. fotografering av fulge-
livet (ikke tårn)
- Tiltak for å fremme fuglelivet & hekkeaktivitet (tilrettelegg-
inger for hekking)
- Utgraving av mindre dammer for å sikre mer stabil vann
stand (?)

Utfordringer: Hensyn til drikkevannskilde

Birdwatch ønsker å bidra aktivt til at det blir etablert et samarbeid mellom Røst kommune, NOF/ Bodø lokallag, Fylkesmannen og Nasjonal Turistveg for planlegging og gjennomføring av et utbedret stisystem ved våtmarksområder og naturreservat på nordvestsiden av Røstlandet. Tilrettelagt ferdsel er vurdert som det beste vern i et område lokalbefolkningen bruker og har behov for som rekreasjonsområde.

Landskapsarkitekten Berg & Dyring har i dialog med NOF/M.Eggen gjort en foreløpig og skissemessig vurdering av muligheter og utfordringer ved et stysystem¹. En slik natursti vil sammen med kunnskapsformidlingen i BASEN om reservater, fuglebestander, og kretsløpsproblematikken, være med å danne et helhetlig opplevelses- og formidlingstilbud.

D : KLAKKEN, BRASEN

- Kulturminner : Slåtteenger, sauebeiter, steingjerder, gjerder
- Kulturminner : Eksisterende sti / vei med kryssing av brak kvannsdam på steinoppbygging.

Tiltak : Opparbeidelse av sti

E : KLAKKEN

- Funksjon : Adkomst-arm fra bebyggelse og veisystem i syd
- Natur : S sammensatt økosystem med ferskvannsdammer, brakkvannsdammer og åpne enger

Tiltak : Sti

F : BRASEN

- Funksjon : Adkomst-arm fra bebyggelse og vei i sydvest
- Kulturmiljø : beiter, slåtteenger, gjerdar

Tiltak : Sti
· Informasjon
· Løsninger for kryssing av gjerder

Utfordringer: Eiendommer / gjerdekryssinger

G : BRASEN – ÅNNHAMMAREN

- Funksjon . Trasè gjennom reservatet
- Naturmiljø : Enger, smådammer, rullesteinsstrender
- Naturmiljø : Sammensatt fugleliv
- Naturmiljø : Utsiktspunkt på Ånnhammaren

- Tiltak : Sti
- Informasjon på Ånnhammaren
- Tilrettelegging for observasjon fra Ånnhammaren
- Utgraving av eks smådammer for mer stabilt vannspeil
- Utgraving av nye dammer ?
- Tilrettelegging for fugleliv / hekking
- Ev kamuflasje for fugleobservasjon / fotografering

H : ÅNNHAMMAREN - KLUBBEN

- Funksjon . Trase fra Ånnhammaren nordover forbi kommunal søppelplass (?) til fuglehytte på Langneset
- Natur : Rullesteinsmiljø
- Natur : Brakkvannsdammer
- Natur : Fugleliv knyttet til steinmiljø, brakkvannsdammer og havet
- Natur / landskap : Utsyn mot vest mot hav og Ystøran
- Attraksjon : Fuglehytte på Langneset

Tiltak : Sti
Fuglehytte på Langneset
Informasjon primært knyttet opp mot fuglehytte på
Langneset.
Informasjon om mulig trasé til Øyran

Utfordringer: Sanere avfallshåndtering på forsvarlig måte

I : HEIMSTØYRAN – YTSTØYRAN

- Funksjon . Ekstremtrasé ut til øyene
- Natur / landskap : Havet på utsiden
- Natur / landskap : Røstlandet på innsiden
- Natur / landskap : Østsyn til fugleffjellene
- Natur : Sjøfugl og havørn

Tiltak : Sti

- Tiltak for å lette adkomsten ut til øyene
- Informasjon om trasè og risiko

Lokalisering av infobase vist nærmest fergeanløpet v/fergeleiet. Mulig utpost/overnattingsfunksjon med robåt antydnet på Kårøyskjæret, som tar utgangspunkt i gammel bebyggelse og eksisterende steinfundamenter for brygge fra Kårøyskjæret var bebygget/bebodd. Retningen gir utsikt mot fuglefjellene, og den enkle lille utposten legger seg diskret på baksiden av skjæret - og vil ikke være dominant i innseiling eller eksisterende bygningsmiljø. Utposten kan knyttes til Kårøya rorbuanlegg - eller formidles direkte fra infobase med båt ved Røst bryggehotell. Den skal være et eksempel på enkel overnatting bygget med arkitektonisk kvalitet av naturmaterialer (massivtre) og med miljøbevisste løsninger for areal og energibruk.

Base Røst fergeleje - lokalisering A - mulig utpost 1 Kårøyskjæret

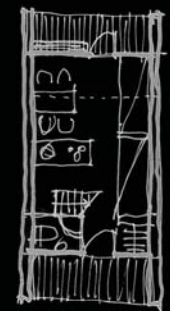
Kårøya rorbuer og ms/Helene som frakter turister til fuglefjellene og Skomvær

Kårøya og kårøyskjæret

Kårøya rorbuer er en av de eldste overnattingsstedene på Røst, utover fiskarheimen, og har fraktet turister ut til fuglefjellene og Skomvær gjennom en årrekke. Anlegget er et yndet fotomotiv og beskrives som et fuglefjell i seg selv. Det tilrettelegges for at kryk-kjekoloniene skal hekke her, og det lyder også som et fuglefjell. Fugleforskerne og ornitologene bruker Kårøya som overnatting og base når de er på Røst. Bak Kårøya til høyre skimtes Kårøyskjæret som i sin tid var bebygget og bebodd. Her står steinfundamenter etter bryggeanlegget igjen og vi viser en enkel skisse for en beskjeden utpost i massivtre, som kan anlegges i tilknytning til eksisterende steinfundamenter, og være et eksempel på hvor enkelt et overnattingstilbud kan være - med utsikt til Vedøy og fjellene - og nærhet til Kårøya og basen. Robåt vil høre til en slik utpost.

Storehuset
til fuglefjellene
2. etg. utpost

Utpost i massivtre
til fuglefjellene
for 4 personer

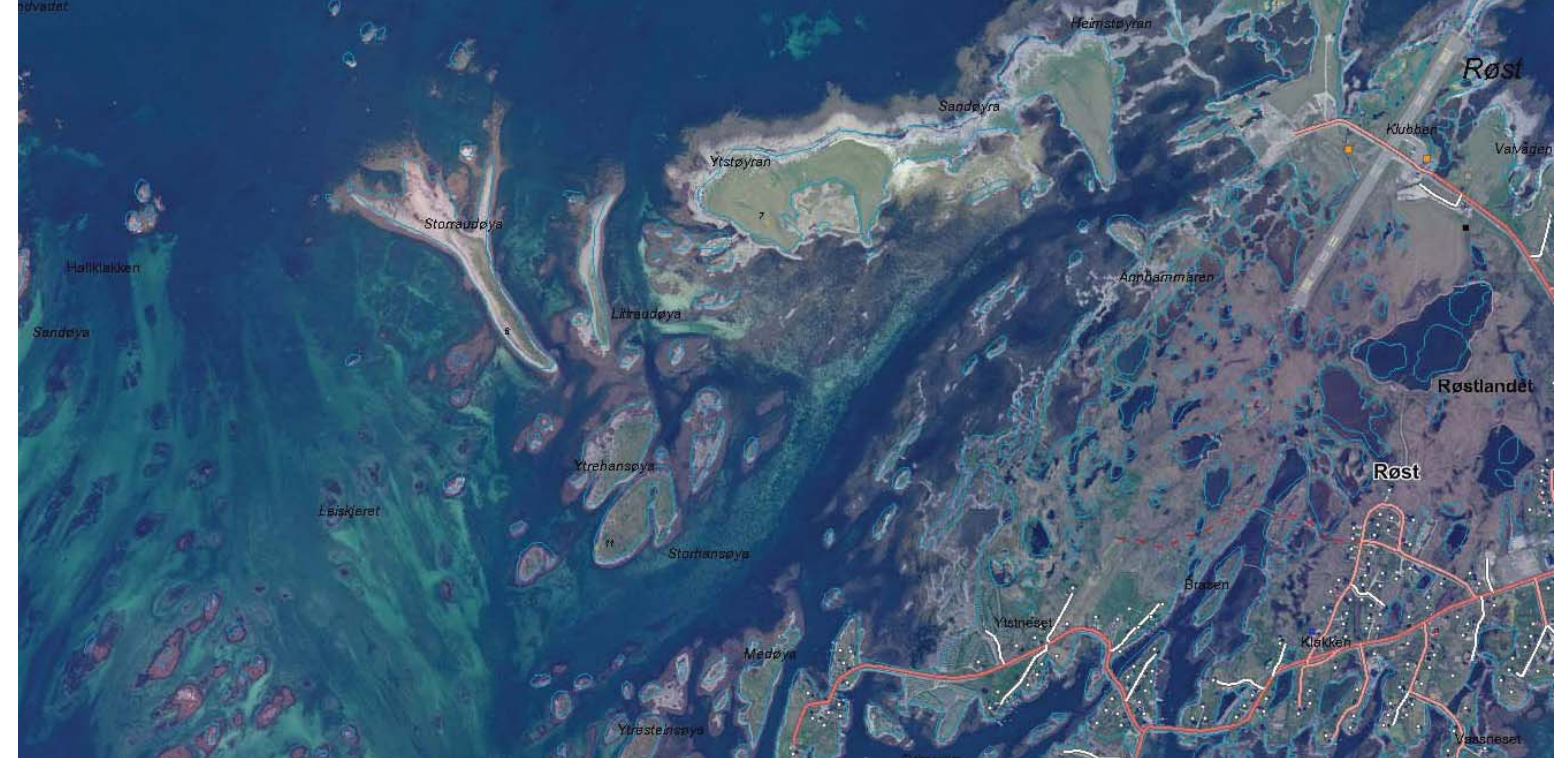
lyngvær - isdammen

Isdammen er en lang, smal tomt som ble til utfra behovet for å skjære og hente is på lyn-gvær og frakte den ned til fjæra og videre med båt. Dette er en mulig utpost-tomt med vid utsikt mot fuglefjellene og storhavet - og ligger på ca 4-5 meters høyde over havet.

Et fransk par holder til i funkyhuset ved siden av tomta sommerstid, og en annen nabo er det gamle vanntårnet som ikke er i bruk - som rager over vannreservoaret og er kjøpt av Per Fugelli (for 1 krone). Lofotkraft har strukket en strømkabel over isdammen og tomta - men vi forutsetter denne flyttet - og anser tomta som egnet for en "utpost" med noe sjøg-runns tilgjengelig og høyde som gir utsyn... Per Fugelli har et gammelt hus lengre sør på øya, og har skissert luftige planer for vanntårnet...

Ytre Hansøy

Hansøyen

Ytre Hansøy ligger sørvest for naturreservatet som besøkes av mange sjeldne fuglearter, og dette er en tomt som i utgangspunktet ikke skal bygges på. Det er en flat og værutsatt øy som er en del av sandbankene med en stor gress-slette og stein omkranset av en langgrunn fjære. Herfra vil man kunne observere og fotografere mange av fuglene som mellomander og hekker i naturreservatet. Vi ser for oss muligheten for å lage en liten utpost/hvileplass av steinene på stedet, - slik at det ikke tilføres fremmede materialer, men lages et lavt rastested for hvile, le og fugleobservasjon, kun ved forflytning av øyas egne steiner. Bird Watch gjesten vil komme med båt tilhørende utposten, som kan dras i land i vika i sørvest i fjæra. Den lave utposten vil gå i ett med landskapet - og anses ikke som et byggverk, men som tilrettelegging av landskap for observasjon av fugl.

Vedøya

Bird Watch søker NINA om tilgang til hytta som staten har overtatt som del av landskapsvernområdet, som tilbys som utpost/dagrast for naturfotografer og bird watch-gjesten. Vedøya var det fuglerikeste fjellet med over 400.000 hekkende lunde, krykkje og lomvi - selv om bestandene er sterkt redusert er øya det rikeste fuglefjellet i området.

Foto 2008: Tom Dyring

storfjellet

Storfjellet

Storfjellets vestside har et område hvor landskapsvern-statusen gir åpning for etablering av fritidsbebyggelse, fortrinnsvis som rekreasjonsområde for Røst`s beboere. Det er endel hytter på Storfjellet, og Bird Watch vil invitere til at eiere av hytter som er lite i bruk kan leies ut i kortere perioder til reisende, som del av Røst Bird Watch-prosjekt. Hyttene vil evt. måtte settes noe i stand og ha en enkel, men bra standard, og inntekter utover istandsetting og tilrettelegging skal gå til eiere/lokalsamfunnet. Bird Watch vil i 2010 vurdere hvilke hytter som kan egne seg for utleie. Storfjellet er ikke det rikeste fuglefjellet - men har en krykkjekolini på nordvestsiden, og opplevelsen av storhavet og fjellene i denne posisjonen og en mulig overnatting her er noe vi ønsker å kunne tilby. Bird Watch vil basere seg på at det brukes lokal transport fortrinnsvis av turoperatør til Skomvær, maksimalt 1 gang i døgnet. Bird Watch ønsker å støtte opp om og samarbeide med det lokale reiselivet, og turoperatører og fisketurisme som ikke tar nødvendige miljøhensyn, og som ikke kommer lokalsamfunnet tilgode, vil ikke gis leierett til utposter/hytter her ute.

steve baines og tone jørstad på skomvær 2008

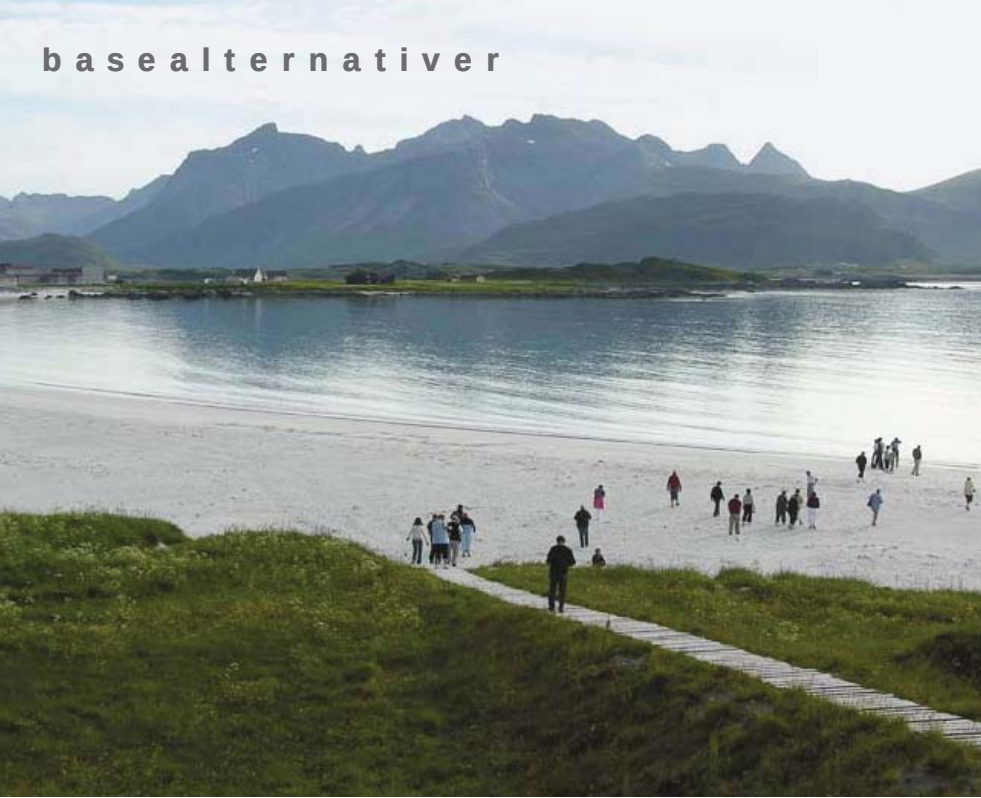
Skomvær Fyr Gnr.1 Bnr.1

“Freda fyr i landskapsvernområde”

Skomvær Fyr

Vi har i prosessen med vernemyndigheter, blitt anbefalt å se nærmere på Skomvær Fyr som alternativ lokalitet for utpostfunksjonen som erstatning for tomtene i fjellene/øyene som nå er vernet. Dette er en ide vi har grepet fatt i. Bird Watch arbeider med å kunne få leieavtale med Røst kommune for å bruke Skomvær som utpost. Bygningene på Skomvær skal forvaltes av Røst kommune, og det vil være naturlig at overnatting formidles fra Røst kommunes infobase og/eller Kårøya rorbuer, som forhåpentlig vil fortsette sine båtturer til Skomvær, med sin mangeårige erfaring og kunnskap om farvannet, stedet, og sine guidede turer.

basealternativer

ramberg

friisgården

bokkafe
infobase
utstilling bird watch

tørrfisk snack
røkt hvalcarpaccio
fenalår av lofotlam
klippfisk / bacalao
dagens fiskesuppe
ost fra unstad
rabarbrapai
Is m / multer
vafler av måkeegg
sjokoladekake m / multer
kreklingbrus
nordlandspils
økologisk vinbar

Friisgården er i dag en stiftelse, som har fått restaurert det gamle tømmerhuset med støtte fra Fylkeskommunens kulturminnebudsjett. Bird Watch vil gå inn i samarbeid om leie og drift av Friisgården fra 2011. Her vil vi lage utstilling med info om fugleliv, havressurser og vandringer, og enkel, lokal mat vil bli servert. Her vil etableres bokkafe og økologisk vinbar, og nøkler til utposter kan hentes/leveres. Friisgården har også 2-3 rom for overnatting, og er Rambergs eldste gård fra 1790-tallet, et steinkast - over veien - fra den lange hvite stranda mot Yttersida som er et av Rambergs karakteristiske kjennetegn. Ramberg er Norges Kystfiskarlags base, hvor organisasjonen ble grunnlagt i naustet til lagets mangeårige leder. Vi vil invitere til, og håper på flere interessante debattmøter og diskusjoner med Kystfiskarlaget i Friisgårdens stuer. Vi håper også på litt fersk fisk i grytene, og tillempepede regler som kan gjøre leveranse fra kystfiskere til lokal servering lovlig, og at reisende med båterfaring i fremtiden kan være med kystfiskarlagets medlemmer som medhjelpere.

Massivtre

16.5 x 2.95 x 0.5 m

Polyvirket som ligner ^{med miljøvennlig}
^{enn Koberger?}

KLH Skid Wood Scandinavia AB
79432 OESA Sverige
www.klhscandinavia.se

5-güler

95mm massivtre + handislag

+25cm i skjøt
rechner!

170x 120

Ståbjørn

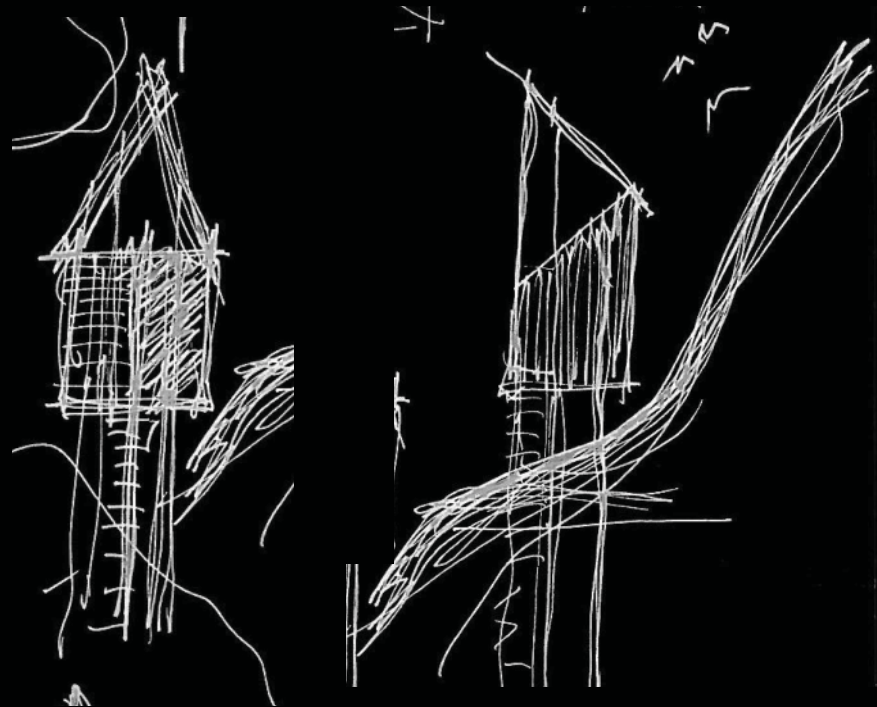
Ståbjørn 0.25

626500 m³

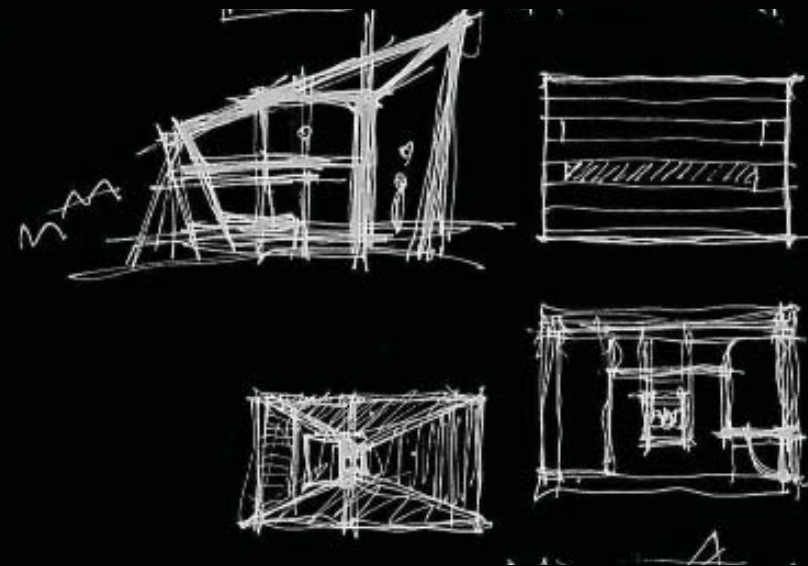

Utposter skal være minimale inngrep og må tilpasses stedet de skal lokaliseres på. Utpostene skal være enkle, solide, varige, men også kunne fjernes uten nevneverdige spor i landskapet. Der landskapet er kraftfullt skal utposten kunne ha en synlig karakter, uten å dominere. Arkitekturen skal invitere til enkelhet og naturopplevelse.

Skisser Utposter fra togreise Bodo - Oslo

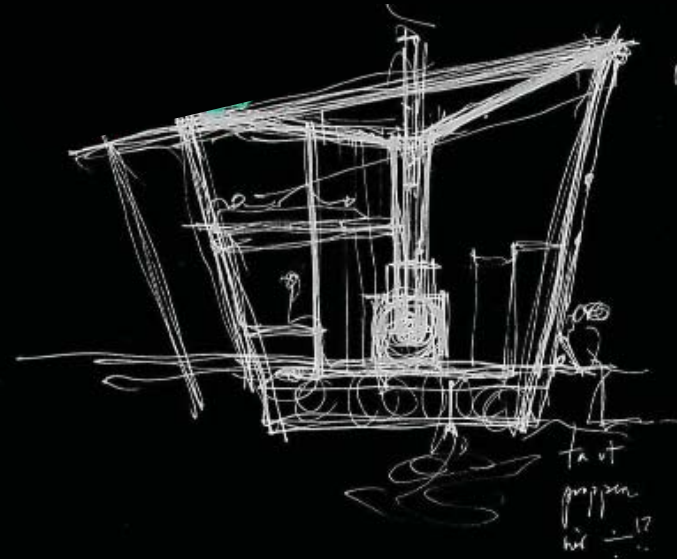

Skisser Utpost som kan fjernes og ikke etterlater seg spor i landskapet, - forankres i faststøpte stålben til fjell

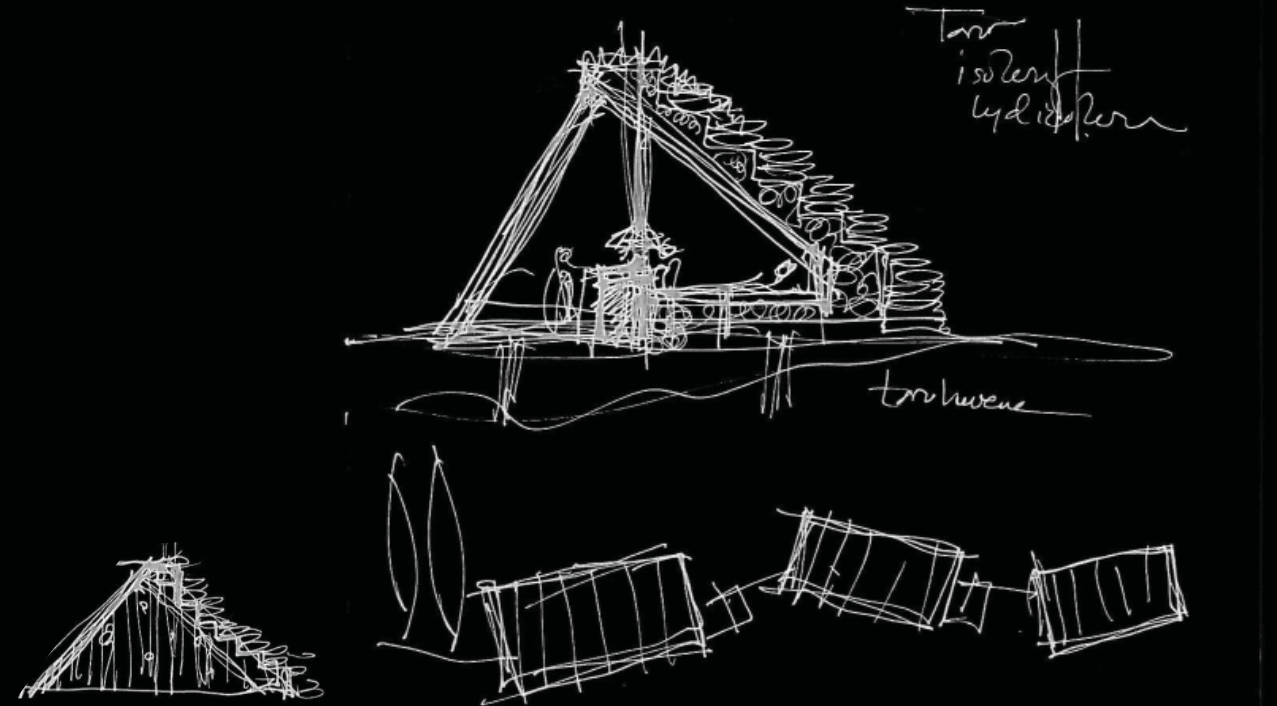

Vi har innledet samarbeid med Norsk Massivtre om utprøving og utvikling av utpost-typer. Det har vært laget prøve på et bua prototyp-element, med tanke på å kunne bygge sammen utposten på stedet ved hjelp av få enkle bua elementer med håndkraft, som gir en optimal form med hensyn til vindbelastninger.

Skisser Utposter

Skisser Utpost for optimal energi og ressursutnyttelse. Regnvann samles opp og filtreres ned i dobbeltrør med elvestein som omkranser pipe fra liten ovn. Direkte uttak av varmt vann ved fyring og rør i gulv for oppvarming av gulvflate. Ovn har lite kammer for baking og plate for koking. Skrå takflate mot syd har liten integrert solcelle for lavvoltage-uttak for batterilading.

Skisser Utpost som legger seg inn i "fold" i landskapet og tekkes med torv/gerss. Innerkjerne av massivtre og glass i front for utsyn. Sentral varmekilde for varme og koking. Terreng løstes forsiktig opp - og legges tilbake på skrå takflate som går i ett med terreng bak.

Skissemodell for utpost-type i brattere terreng, - hvor landskapet ikke domineres av et mer vertikalt element. Her er den gitt en buet bakre form som beskytter mot vindpåkjenninger og åpner seg mot utsiktsområdet. nedre del er et luftåpent lager for lagring av utstyr og tørking av klær og øvre del et lukket rom som oppvarmes av solvarme eller liten varmekilde, og som nyttes som observasjon og enkel overnatting.

Typen vil testes ut på Fæsthelen hvor baksiden vil være utsatt for nordavind og sterke fallvinder fra fjellveggen bak, og hvor utsikten er Olstind og Hermansdalstind og havørn.

Vår samarbeidspartner Norsk Massivtre as har utviklet prøver på bua massivtre-elementer som er robuste og enkle å produsere ved hjelp av noen skråskårne moduler og prinsipp med lange skruer. Det brukes ikke limstoffer i produksjonen av massivtre-elementene, som også vil fungere konstruktivt sammen med dekke-elementerne.

utpostene

● Fæsthelen / Hamnøy

Bird Watch har lagt inn en gammel husmannsplass i Vorfjorden, - et unikt landskapsrom innenfor Hamnøy, med en liten havørnkoloni som nærmeste nabo, som leieobjekt og utpost. Nennsom restaureringsprosess er godt i gang, huset er jekket opp og refundamentert, og ny peisovn innsatt. Stedet er tilgjengelig for leie i løpet av 2010/2011. Vi ser på muligheter for å få innpasset 1 utsikts/ørnetit-tings-utpost på husmannsplassen.

Enkel båt følger med leie - og det er mulig å ta seg inn i Kjerkfjorden og Bunesfjorden med fottur over fjellet til Bunes og og Horseid på Yttersida - naturopplevelser som neppe glemmes. Det er sykkelavstand fra Hamnøy til Moskenes, hvor daglig fergeforbindelse til Værøy, Røst, og Bodø gjør det enkelt å reise "grønt" i Lofoten.

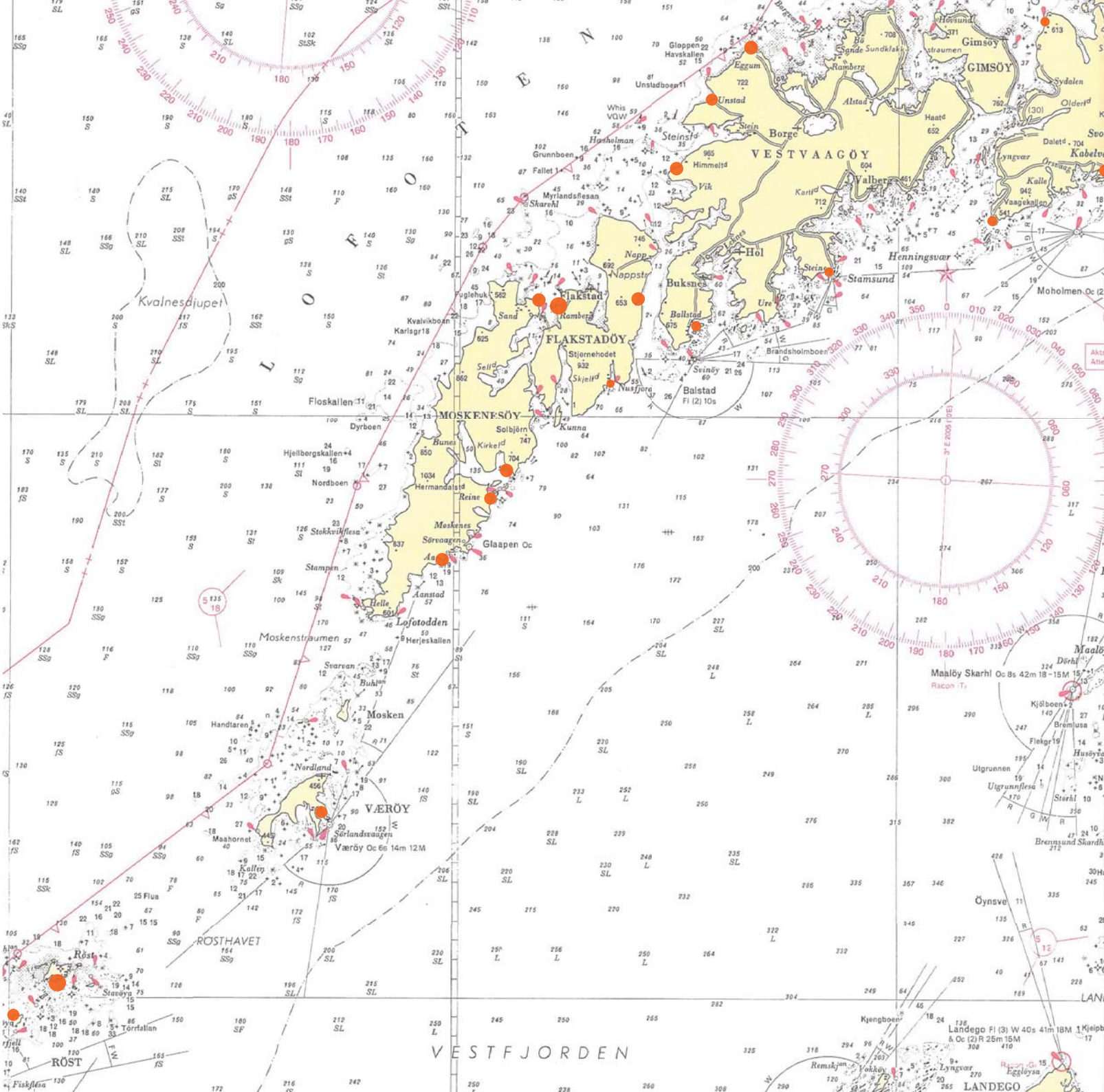

● Unstad

Unstad er en helt unik plass på Yttersida i et avsondret skålformet landskap med et lite samfunn på flata som ender i en langgrunn strand, som også er et yndet sted for surfere. En nederlandsk familie har slått seg ned og driver økologisk gårdsbruk med sauer, geiter og ysteri på veien ned til Unstad. Det produseres nydelig økologisk ost som bør smakes, og som vil serveres på infobasen på Friisgården på Ramberg. Du kan komme hit til fots på en sti langs kysten fra Eggum, sykle fra E10 eller evt kjøre bil - og Bird Watch tilbyr overnatting i et av de gamle originale 1800-talls-husene på Unstad;

Unstadveien 35 har to stuer, to kjøkken, forrådsrom, entre, bad/wc og sjå i 1. etg, 5 soverom med to trapper og 2 forrom på loftet. Sjåen får bad/wc, badstu og forråd i 1., og soverom på loftet. Sengeplass til 10 voksne + 2-3 barn.

vandringene

perlekjedet

svolvær
laukvik
sunnlandsfjorden
eggum
unstad
utakleiv
ramberg
mulstøa
hamnøy
fæsthelen / bunes
sakrisøy
reine
Å
værøy
røst
lyngvær
vedøya
storfjellet
skomvær

mellom skomvær og svolvær

Vi tilrettelegger for reiser som kan tas med tog fra alle distinasjoner i Norge via endestasjonen Bodø, - og videre med ferge til Røst eller Moskenes, eller ferge/Hurtigrute til Stamsund eller Svolvær i Lofoten. Det utarbeides anbefalte vandring; - sykkelruter, og fotturer, for naturopplevelse og fugletitting, samt muligheter for seilturer, kajakkpadling og rideturer som deler av reisen. Det inngås samarbeid med lokale aktører, arrangører og guider. Reiser vil kunne knyttes opp til seminarer, workshops, og kurs anbefalt av/tilknyttet virksomheten. De anbefalte vandringene har baser med informasjon/utstilling, og utposter og overnattingstilbud som er knyttet til prosjektet, eller som har kvaliteter av kulturhistorisk og/eller natur/landskapsmessig karakter, som bla. interessante fugleobservasjonsposter.

- Fugleobservasjon - naturopplevelse
- Anbefalt overnatting - besøk
- Birdwatch overnatting - utpost
- Bird Watch base - informasjon/utstilling - nøkler utposter

●●●●●●●●●● Sykkelrute

●●●●●●●●●● Fottur/sti

●●●●●●●●●● Kajakkroute/båtrute/seiltur

●●●●●●●●●● Mulig rute for hest/ridning

Vandrings-skissene er foreløpige og skal utvikles i løpet av 2010

● v a n d r i n g e n e

perlekjedet

På bildet over til venstre vises Festvåg ytterst på odden hvor man går rundt på vei til Sunnlandsfjorden, som ligger bak det nærmeste fjellet. Bildet er tatt fra Gimsøys-
traumen, hvor også bildet av lomvien er tatt.

Ytre Gimsøystraumen er et svært bra sted å se sjøfugler, spesielt om vinteren og utover våren fram til i mai, men også resten av året. Fuglene kan observeres på streknin-
gen mellom Sydalen og Festvåg. Vinterstid kan man blant annet ærfugl. praktærfugl, sjørørre, havelle, svartand, gulnebbblom og islom som kommer hit for å overvintre.

Vinjevika vest for den ytterste delen av Gimsøystraumen er også en god plass å se overvintrende sjøfugler, og er det beste stedet i Lofoten å se gråstrupedykker. Med teleskop kan man både fra Vinjevika og streknin-
gen Brenna-Festvåg se ut til storskarv-/havulekolonien på Oddskjæran ytterst i strømmen som vises på bildet til venstre.

Tekst og fotos i oppslaget: Jon Olav Larsen.

Otersti, Saltisen, Vestvågøy,

Over: Yttersida av Flakstadøya sett fra Vikten, foto: J.O.Larsen Under: Vinje på Gimsøya

v a n d r i n g e n e

p e r l e k j e d e t

Utakleiv

En vakker strand med bølger som slår inn fra storhavet, mer åpen enn på Unstad - og en god mulighet til å se fugl. Dette er en av de mange grunnene til å inkludere området i UNESCOs verdensarvliste.

For et par år siden kåret den britiske avisen The times stranda på Utakleiv til den mest romantiske i Europa. Her beiter sau, husene ligger mellom storhavet og bratte, grønne fjell. Om sommeren kan man se tjeld, sil-demåke og steinskvett ved stranden, og ofte også makrell-terne, tyvjo og nise. Havørn, teist, ærfugl, toppskarv og stor-skarv kan man se året rundt. Om vinteren er det fjæreplytt på tarevollene, og flokker med ærfugl, praktærfugl og havelle ute på havet, samt enkelte individ av den sjeldne gulneblomen. Fra Utakleiv ser man ut på naturreservatet Æsholman som er en viktig hekkeplass for sjøfugl, og havert har også tilhold i området - dette er Yttersida av Lofoten.

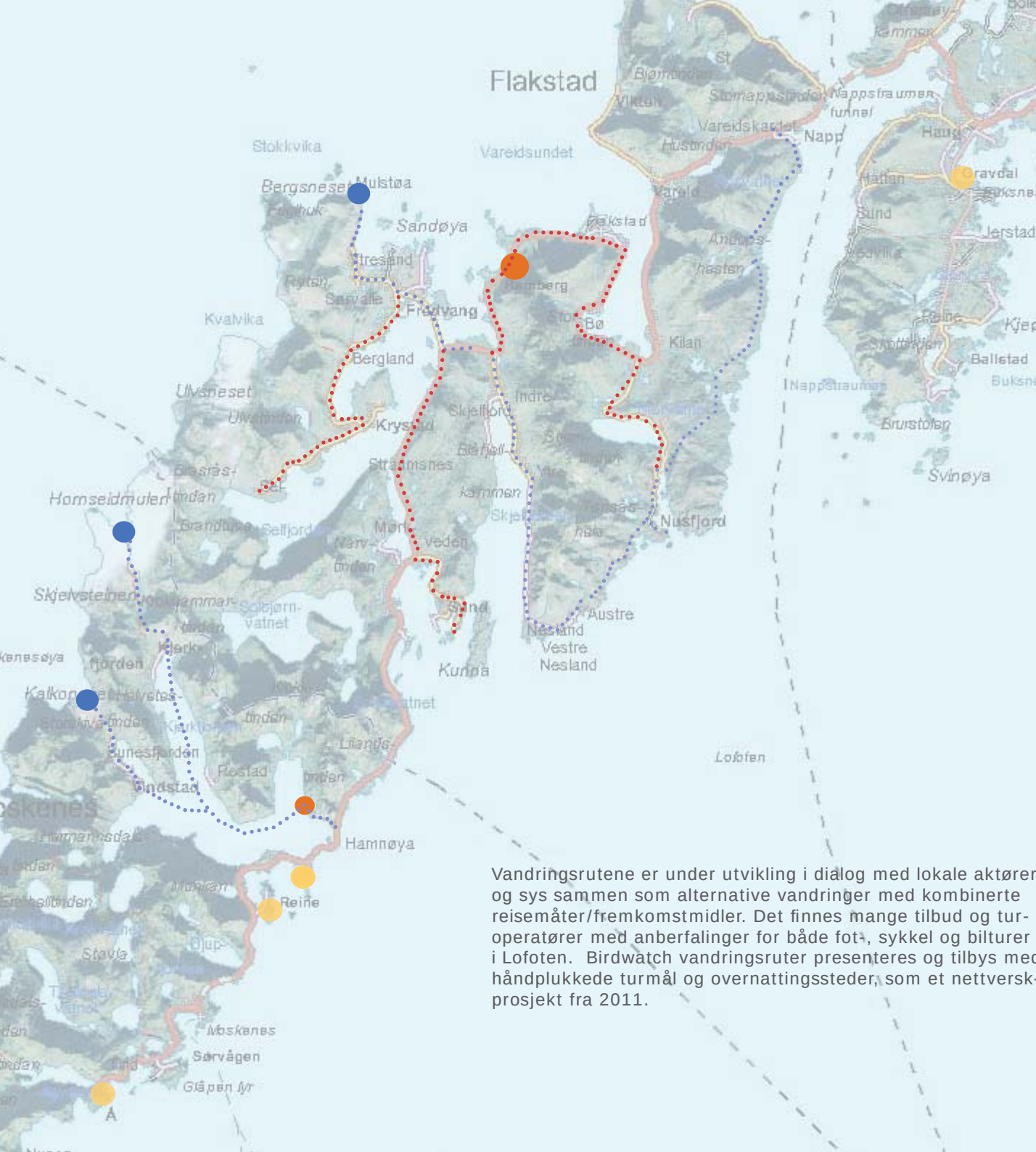
Fra Utakleiv er det en flott tur å gå ride-og kjerreveien fra 1850 som går over fjellet til den populære badestranda Hauklandstanda. Derifra kan man gå den avstengte bilveien fra 1947 langs havet tilbake til Utakleiv. Begge disse veiene er utpekt som nasjonalt verneverdige kulturminner.

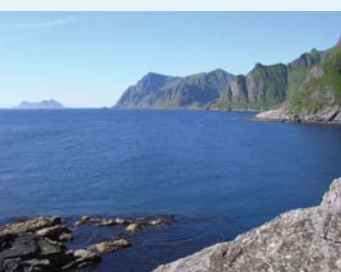
Tjeld Utakleiv 2009 foto: Jon Olav Larsen

Sandløper Utakleiv 2009 foto: Jon Olav Larsen

Steinskvett Utakleiv 2009 foto: Jon Olav Larsen

Vandringsrutene er under utvikling i dialog med lokale aktører og sys sammen som alternative vandringer med kombinerte reisemåter/fremkomstmidler. Det finnes mange tilbud og tur-operatører med anberfalinge for både fot-, sykkel og bilturer i Lofoten. Birdwatch vandringsruter presenteres og tilbys med håndplukkede turmål og overnattingssteder, som et nettversk-prosjekt fra 2011.

Flakstad og Moskenesøya

- Fugleobservasjon - naturopplevelse
- Anbefalt overnatting - besøk
- Birdwatch overnatting - utpost
- Bird Watch base - informasjon/utstilling - nøkler utposter

- Sykkelrute
- Fottur/sti
- Kajakkrute/båtrute/seiltur
- Mulig rute for hest/ridning

skala & samfunn - bærekraftig reiseliv i Lofoten

program, priser & påmelding: [ecobox](#) [www.arkitektur.no](#) kontakt: [mf@birdwatch.no](#) 92035258

Bird Watch | Ecobox miljøseminar 2009

I samarbeid med NAL | Ecobox inviterer Bird Watch til seminar om reiseliv, fiskeri og verdensarv versus oljeboring i Lofoten

Seminaret foregår på Eliassen rorbuer på Hamnøy, i Moskenes kommune fra fredag 18.9 til søndag 20.9. Søndag 20.9 til mandag 21.9 tilbyr vi også en ekskursjon til fuglefjellene på Røst, og Skomvær.

Det er en økt satsning og interesse for å fremme Lofoten og dens ville, rene natur som vare og reiselivsprodukt. Vi ser at det ligger en mulig trussel for både et sårbart naturgrunnlag, og små steders utvikling i en slik satsning. Vi ønsker å diskutere dette i lys av de klima og miljøutfordringer vi står overfor.

Hva ønsker den reisende å møte i Lofoten? Hvilke reisende ønsker Lofoten seg?

foto: veronica melå

konserter lørdag 19.9 kl. 20.30: **Dag Kajander & Lars Bremnes** synger sanger til Lofoten

Det er mulig å delta på enkeltdager og enkeltarrangementer. Lokale småskalabedrifter innen reiseliv og lokal matproduksjon, samt studenter inviteres til å delta til rabbertert pris

Seminaret er støttet av Arkitektkopi Netprint as, Moskenes kommune og Nordland Fylkeskommune

fredag 18.09.09

- 09.00 Registrering og kaffe
- 09.15 Velkommen Bird Watch/Ecobox - Moskenes kommune v/ordfører Geir Wulff-Nilsen
- 09.45 Lofotens historie v/Kari Haug Warberg, tidl.byveterinær Vest-Lofoten
- 10.30 Bærekraftig stedsutvikling i Lofoten v/Heidi Ramsvik, Nordland Fylkeskommune
- 11.30 Bærekraftig reiseliv/økoturisme, Ingunn Sørnes/Innovasjon Norge [www.innovasjon Norge](#)
- 12.30 Bryggelunsj
- 14.00 Verdensarv og reiseliv, muligheter og utfordringer, Rita Johansen, Vega Verdensarv, introduksjon Lofoten Verdensarv v/Nils Kaltenborn, seniorkonsulent Vestvågøy kommune
- 15.00 **Lars Haltbrekken**, Klimautfordringen, status og utfordringer deltager i Klima 21, strategisk forum for klimaforskning, leder Norges naturvernforbund, [www.naturvern.no](#)
- 16.00 Steinar Skaar/Nasjonal Turistveg Lofoten [www.turistveg.no](#)

19.00 Middag på Hamnøy Mat og Vinbu - Dagens fangst - lokale spesialiteter

- 20.30 Film & vin: Norsk premiære: **"The end of the Line"** Dokumentarfilm 2009, overfiske og havressurser: dir. Rupert Murray , m/Daniel Pauly m.fl. Daniel Pauly, fiskeriprofessor "Havets tilstand" - en av verdens fremste fiskeri-forskere - video-utdrag/intervjuer

lørdag 19.9.09

- 09.30 SEAPOP/Rob Barrett/Sjøgugbestandene som miljøindikatorer/ Tromsø museum Universitetsmuseet, Dept. of Natural Sciences, [www.seapop.no](#)
- 10.30 Norges Kystfiskerlag/Steinar Friis, Kystfiskeren - nøkkelen til bærekraftig forvaltning av havressursene og levende kystsamfunn?
- 12.00 Båttur til Å, /omvisning Fiskeværsmuseet/Tørrfiskmuseet,
- 15.30 Energieffektive, miljøvennlige bygg for framtida, Metoder og prosjekter, Tre i Nord /Norwegian Wood/Ecobox v/Ellen Devold [www.arkitektur.no](#)
- 16.15 Bird Watch-prosjektet, presentasjon,
- 16.45 Nordlands første økoturismebedrift, Lofoten Kajakk v/Jann Engstad, tildelt den nasjonale miljøprisen Glassbjørnen 2007. [www.lofoten-aktiv.no](#)
- Korte presentasjoner lokale bedrifter, status og visjoner. Destinasjon Lofoten, Sakrisøy rorbuer, Sjømat as, Friisgården bokkafé og galleri m.fl. Smaksprøver

18.30 Bird Watch/Ecobox - oppsummering

19.00 Middag: Lokale spesialiteter - Hamnøy Mat og Vinbu

20.30 : Konsert: **Dag Kajander & Lars Bremnes** - synger sanger til Lofoten

søndag 20.9.09 - Befaring/turdag

Aktiviteter bestilles på stedet - noe varavhengig:
Kajakktur/mirintokurs v/Lofoten Kajakk m/samarbeidspartnere
Bunesstrand, ca. 3 timer - båt og fottur, Vtresa, fremtidig Verdensarvrområde?
Kirkfjorden og Hørseid, ca. 5 timer - båt til Kirkfjorden, fottur til Hørseid, fremtidig Verdensarvrområde?
Fottur til Reinebringen, for viderekomne v/godvær
Sykler og småbåter også tilgjengelige hos Eliassen rorbuer for turer på egenhånd.
Besøk Reine Kultursenter m/billedspill av P.A.Jensen "Whales and Eagles"

del 2 - reise til Røst og fuglefjellene

20.9.09 kl. 19.00 Ferge fra Moskenes til Røst via Værøy - Overnatting Røst

Dag 4 mandag 21.9.09 - Røst, Fuglefjellene, Skomvær

- 09.00 Røst: Gjermund Molund, rådmann Røst: Velkommen til Røst - Røstsamfunnet
- 10.00 Båttur til - Vedøya/Storfjellet/Skomvær. Valgfrie fotturer Vedøya, Storfjellet, (Skomvær)
- 17.30 Samling og felles middag på Røst. Kulturell avslutning.

forbehold om endringer i program

Sjarken og Hurtigruta, foto: J.O.Larsen

birdwatch miljøseminar 2009 rapport

[www.birdwatch.no](#)

Bird Watch miljøseminar 2009 ble gjennomført 18.-20.9.2009 på Eliassen rorbuer på Hamnøy, som siste del av forprosjektet Bird Watch, i samarbeid med NAL/Ecobox. Forprosjektet konkretiserer en nisjeide for kunnskapsbasert og miljøbevist reiseliv i liten skala. Seminaret var ledd i prosessen med å knytte kontakter i lokalsamfunnene og lodde interesse, samt utkrystallisere temaer og innhold for Bird Watch-utstillingen. De følgene sider presenterer utdrag og resyme av miljøseminarets forelesninger.

Fra innledning

Lofoten er rangert som verdens 3. vakreste øyrike av National Geographic. Lofoten er vert og barselseng for verdens siste store torskestamme): barentstorsken. 500.000 gjestedøgn var registrert i Lofoten i 2009 og tendensen er økende; Nord-Norge øker mest mht gjestedøgn i Norge, og Lofoten øker mest i Nord Norge. Det er en økende interesse for Lofoten internasjonalt, og generelt for steder som representerer ren, vill natur og levende kystsamfunn. Søknaden om Verdensarvstatus for Lofoten er lagt på is av Lofotrådet, i påvente av forvaltningsplanen for Nordområdene. EU`S fiskeriminister sier i 2009 at vi må omstrukturere fiskeriene til en bærekraftig forvaltning av havressursene, eller oppleve svart hav i mange havområder... Lofotens kystfiskeflåte representerer en skala og et fiskeri som er bærekraftig i ordets egentlige forstand, og er grunnstenen i et levende kystsamfunn, og en attraksjon.

Vi kan diskutere om det er ønskelig og mulig at oljenæring og reiseliv skal erstatte lokale arbeidsplasser i fiskeriene, og om det er ønskelig med flere tilreisende i disse sårbare områdene, - men en ting er sikkert;

turistene kommer!

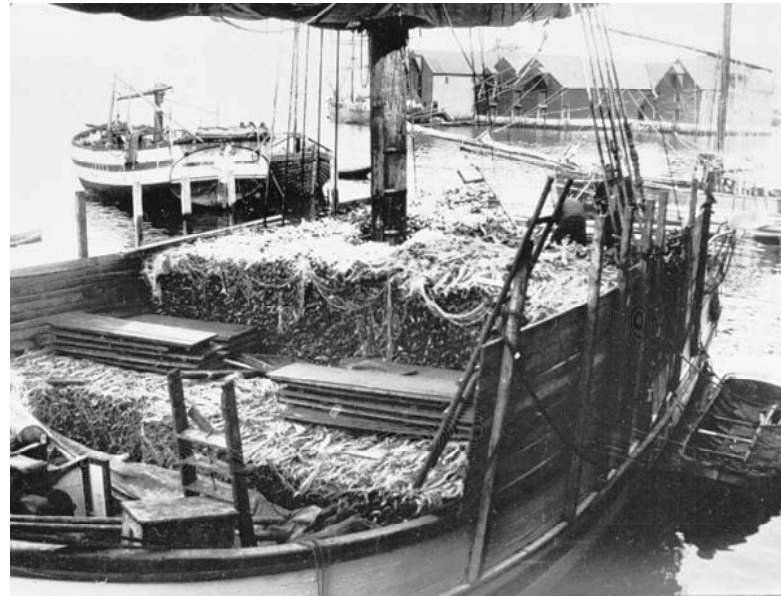
***Hva ønsker den reisende å møte i Lofoten?
Hvilke reisende ønsker Lofoten seg?***

Ordfører i Moskenes kommune Geir-Wulff-Nilssen ønsket velkommen til Moskenes og Hamnøy, og hans hjemtrakter. Han kunne fortelle om et levende et samfunn med lite fraflytning, og med mange arbeidsplasser, både innen fiskeri og reiseliv.

“ Øyriket var den viktigste arbeidsplass for den mannlige befolkning i halve Norge. og Lofotfisket var i perioder den viktigste inntektskilden for den norske delen av den dansk-norske statskassen”....

fisk fisk fisk fisk

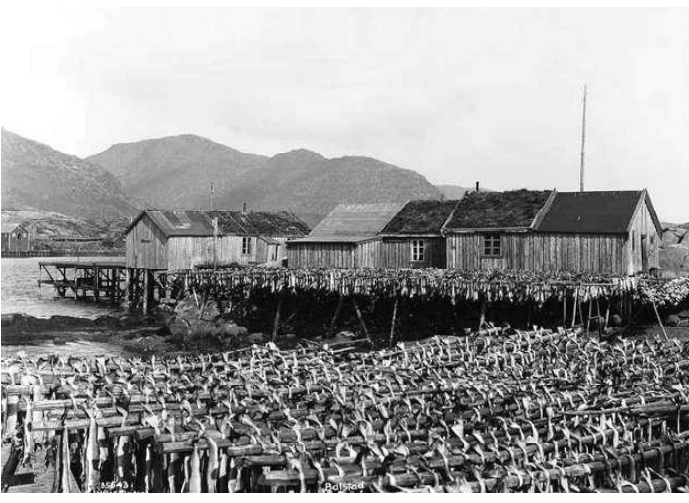
l o f o t e n s h i s t o r i e en rask seilas i ord og bilder gjennom 1000 år

*Laget for Bird Watch seminar om reiseliv, fiskeri og verdensarv i Lofoten,
18.-20. sept. 2009 av Kari Haug Warberg c.m.v.*

Forelesningens foranledning og agenda er den norske historieskrivingen og -undervisningens underkjennelse av øyrikets betydning som viktig inntektskilde for den mannlige befolkning gjennom århundrer.

Lofotfisket var den viktigste inntektskilden for den norske delen av den dansk-norske statskassen i vår tid som dansk koloni, og fisket var livsnerven for de danske kongenes velmakt. I enkelte år under dansketiden kom opp mot 90% av de norske eksportinntektene fra Lofotfisket, og en hoveddel av disse inntektene igjen kom fra tran eksport, ikke fra tørrfisk - selv om denne utgjorde et større kvantum, Tran ble hovedsaklig for bruk til lys.

Danskekongen bunnskrapte statskassen for å delta i Napoleon-krigene, mens Norskekysten var lagt i blokade av engelskmennene. Pengemangelen var årsaken til salg av krongods (statens jord) til velhavende jekteskipper i Nord-Norge, fra Trøndelag og Vestlandet, og med dette kom fremveksten av væreiersystemet.

fotos fra nasjonalbibliotekets base av Wilse. fra rorbuer på Ballstad

Kari tok oss gjennom hele dette historiske forløpet og viste hvordan samfunnsmessige endringer hele tiden har påvirket fangstmetoder, foredling og omsetning av fisk. Men fisken har hele tiden vært den dominerende resursen i Lofoten; det er skapt utrolige verdier av dette fiske. Men verdiskapningen har i ulike historiske epoker blitt kanalisert bort fra Lofoten eller blitt samlet på få hender i lokalsamfunnet. Kari ga en levende og kunnskapsrik framstilling av Lofotens historie og tydeliggjorde at Lofotens historie er; fisk, fisk, fisk.

Fra omvisning på Fiskeværmuseet på Å, hvor deltagere fra Riksantikvaren, Vega Verdensarv, Lofotmat, Ecobox, Bird Watch, NAL, Gravdal økolandsby m.fl. bla. får innblikk i Å`s og trankokingens historie av Kari H. Warberg.

Kari H. Warberg er utover å drive formidling og undervisning på 3-6 språk, tidligere byveterinær i Vest-Lofoten, guide på fiskeværmuseet på Å, medhjelper ved Sakrisøy rorbuer, ved ny drift av Friisgården på Ramberg, og det nyetablerte Hvalfangstmuseet på Reine. Da vi tilfeldig møttes på Moskenes-ferga og fortalte om miljøseminaret som var under planlegging, og at vi ønsket å ha en forelesning om Lofotens historie innledningsvis, bestemte Kari; den vil jeg holde! - og da skal jeg fortelle om Lofotens og Lofot-fiskets historiske betydning - som ikke er blitt formidlet i historiebøkene eller klasseromene her i landet!

Tallenes tale:

Anno	Ant mann	Ant fisk i 1000	tonn
1885	26 652	26 500	84 400
1913	14 659	10 200	32 640
1933	31 905		80 695
1945	16 150		
1995	4 678		50 517

Om utviklingen/sysselsettingen i Lofotfisket
(Se eget kapittel om "Havets tilstand", Kystfiskeren, om dagens fiskerinæring/eksport og oppdrettsnæring)

1300-tallet
Svartedauden (1349) og Hanseatene kommer til Bergen, Vå-gastevnet slutter
Kongen overtok Nord-Norges jord, og fratok nordlendingene handelsrettigheter
1384 Kongelig forordning om at handelen i de nordenfjeldske kjøpssteder skulle foregå i Vågan
Hanseatene 1350 - 1550
1600-1800-tallet:
1591 Vågan er "et armt fiskeværd, og der bor ikkun ti eller tolv elendige stavkarle" (sitat fogd Erik Hansen Schønnebøl)
Den lille istida
1644 Forbud mot linefiske
1647 – 1707 Petter Dass

1797 Privilegier til jekteskipperne
Bergenskuranten
NAPOLEONSKRIGENE

1800-tallet:
1813 All bokgjeld nedskrives
1814 Norge avstås til Sverige etter 444 år (15/1 Kiel)
1816 Havdeling. "Væreieroppsyn"
ca 1830 poteten
1857 Fritt hav, fritt fiske, off. oppsyn
1890 Trollfjordslaget
1900-tallet:
Væreierne får eksportrett
1906: Verdens andre trådløse telegraf, Sørvågen..
Motoren
1923 Grøtøy konkurs
1928: Nord- Europas første radiotelegraf
1936 Råfiskloven
1938 Norges Råfiskelag
9. April 1940 Blücher senkes. Birger Eriksen
Reineraidet mars 1941.
2. juledag 1941 Operation Anklet 266 frivillige blir med til England

fisk fisk fisk fisk

Kystfiskeren; nøkkelen til levende kystsamfunn og bærekraftig forvaltning av havressursene?

Steinar Friis, Norges Kystfiskarlag

Grunnleggeren av Norges Kystfiskarlag, og mangeårig talsmann for kystfiskerne, Steinar Friis holdt et sterkt innlegg fra en truet næring og en livsform under nedbygging. Fortellingen - både full av fakta om konsekvenser for en kystfisker, av norsk fiskeripolitikk i praksis; både engasjerte og rørte seminardelegerte og tilstedeværende presse... Det var en fortelling om lykkelig levd fiskerliv og gradvis nedbygging av 1000-års stolt kystfisketradisjon og levende småskala fiskerisamfunn til fordel for oppdrettsnæring, industrifiske og reiseliv, (og mulig oljeindustri)

“ En stortråler bruker ca 500 liter drivstoff pr, tonn fisket torsk. Stortrålerflåten må ha 172 tonn fisk for å skape et årsverk, og gir lønnsutbetaling pr. fangstkrone på 25 prosent til mannskapet.....”

“ Et kystfartøy mellom 10 og 15 meter bruker 118 liter drivstoff pr.tonn fisket fisk Kystflåten (mellom 10 og 15 meter) krever maks 50 tonn torsk for å skape et årsverk, over 40 prosent av hver fangstkrone til fordeling på mannskapet....”

“ Ved å å overføre rettigheter fra havgående stortrålele til kystfiskeflåten er det mulig å redusere drivstofforbruket i fiskeflåten med opptil 75 prosent.Det vil også gi en større andel av vår torskebestand mulighet til å oppnå gytemoden alder, og bestandene til å overleve....”

Om internasjonal og Norsk fiskeripolitikk–litt historikk, reguleringer og utviklingen frem til i dag.

De senere år er det utarbeidet en rekke avtaler og deklarasjoner som paradoksalt nok legger opp til en helt annen utvikling både for havressursene og fiskerisamfunnene - en det vi erfarer og ser i dag.

Internasjonale Havrettstraktaten av 1982.

- signert av 130 kyststater inkludert Norge.
- rett til den levende marine ressursen ut til 200 nautiske mil.
- bærekraftig forvaltning disse ressursene
- høyt langsiktig samfunnsøkonomisk utbytte
- førevar –prinsippet lagt til grunn

Brundtlands –kommisjonen av 1983, eller; verdenskommisjonen for miljø og utvikling

- miljø, økonomi og sosial utvikling er tett knyttet sammen.
- krav om bærekraftig utvikling av ressursene
- bærekraftig utvikling i kyststatenes lokalsamfunn.

Rio –erklæringen

- Agenda 21 beskriver problemene i verdens fiskerier.
- vekt på lokal kunnskap, småskalafiske og bruk av selektive redskaper.
- Vern og bærekraftig bruk av marine levende ressurser.

Statene forplikter seg her til å følge opp vern og bærekraftig bruk av marine levende ressurser.

FN`s organisasjon for mat og landbruk

- Påpeker overkapasitetsproblemet
- gjenoppbygging av nedfiskede bestander
- prinsippet om at nærhet skal gi rett
- hensyn til lokalsamfunnene og urfolkernes behov.

Oppsummert;

Fiskebestandene skal forvaltes bærekraftig etter føre var -prinsippet. Bestandene skal forvaltes slik at de gir størst mulig langtidsutbytte. Ressurspolitikken skal preges av demokrati, rettferdighet og åpenhet.

Statene bør og skal ta spesielle hensyn til kystfiske, småskalafiske, tradisjonelle driftsformen og historiske rettigheter, Statene bør fremme bruken av selektive(passive)redskaper.

Alt dette er i grunnen enestående forvaltningsstrategier. Alt dette er enestående godt styringsverktøy for nasjonalstatenes myndigheter.

Verktøy som etter vår mening kunne brukes hvis våre myndigheter vil gjøre - det de på papiret sier de skal gjøre

Men blir dette verktøyet brukt?

Hvorfor blir det ikke brukt?

Våre egne myndigheters (Stortingets) mål.

St melding 50(1992-93), om utviklingen i våre fiskerier.

- fiskeriene skal forvaltes bærekraftig.
- skal sikre bosettingen
- gi gode arbeidsplasser
- lønnsomhet for aktørene på de forskjellige ledd.
- ressursene i havet skal sikres som felles eiendom.
- en fiskeflåte som bidrar til aktivitet langs hele kysten.

St melding , nr 51: 2000

"Perspektiver på utvikling av norsk fiskerinæring"

- toner bosetting og arbeidsplasser ned.
- større bedriftsøkonomisk lønnsomhet i næringen
- økonomisk effektivitet i forhold til fangstvirksomheten må prioriteres
- legge til rette for lønnsom utvikling i næringen
- bærekraftig ressursforvaltning som en forutsetning
- vil fordre omfattende strukturendringer i flåten
- får konsekvenser for bosetting og sysselsetting langs kysten

I begge disse Stortingsmeldingene flagges ressursvern og ansvar for arbeidsplasser som hovedmålsettinger. Likevel viser det seg at det er stordrift på land og hav som blir den praktiske politikken. Et godt eksempel er det regelverk som SND – senere Innovasjon Norge parallelt tildeles – hvor det tydelig gis prioritet til det man anser som fremtiden – nemlig større enheter både på fartøy og landsiden.

I Innovasjon Norge, blir sjarken og sesongdrifta på land og hav symboler på det som må avvikles - for at det nye skal få vokse fram.

Våre myndigheter legger fram gode politiske omforente målsettinger - som har nok i seg til at vi kunne forvente en annen fiskeripolitikk enn den vi har fått og i dag erfarer.

Det forutsettes tydelig i begge disse meldingene, at kyst-flåten skal være ryggraden i Norsk fiskerinæring.

Hvorfor skjer det stikk motsatte?

Parallelt og delvis i forkant av alle disse erklæringene og meldingene om hvordan man bør forvalte havressursene og hva man skal bruke fiskeressursene til, opplever kysten og vi kystfiskere brutale endringer i vår hverdag. Før år 1990 fisket kystflåten fritt, med unntak av de begrensninger som Vår Herre alltid har operert med i forhold til størrelse på innsig, tilgjengelighet, svart hav, uvær osv. Samme år slo havforskerne til lyd for at den Nordatlantiske torskeressursen var bortimot nedfisket. Vi fikk melding om at det var fritt for torsk i Barentshavet. Til påske april 1989, ble kystfiskebåtene jaget i land.

Stemningen på kysten var mildt sagt laber. Overskriftene i de fleste aviser hadde katastrofepreg – hvor blant annet Fiskeribladet skrev: "Kysten opplever nå en katastrofe som myndighetene ikke skjønner noe av" I redsel for å ende opp som New Foundland, med de dramatiske konsekvenser aktiviteten til supereffektive trålere der fikk for fiskere og kystsamfunn i friskt minne – la man høsten 1989 her til lands opp til meget strenge reguleringer i torskefisket.

Utvalg ble satt ned (helst folk fra fiskarorganisasjonene og kapitalvesenet) Fiskerorganisasjonene isolert, - kom med innspill osv (Fiskarlaget med fartøykvoter og Kystfiskarlag m uomsettelige mannskvoter)

Vi fikk:

- Fartøykvoteordningen (kriterier) (opp til 28m)
- 3500 aktører ut (fisket for lite)
- Minikvoter
- Oppsigelser av mannskap
- Skipperfiske
- Mangel på fisk til fiskeindustri
- Det meste ble snudd opp ned for fiskere, fiskevær og kyst.

Mange av oss fiskere mistet på en måte gangsynet, og ble splittet i måten å både tolke og takle vår og hjembygdas situasjon og utfordring. Dessverre følte mange fiskere det komfortabelt å slippe å dele med de 3500 som på en måte var satt på benken. Men etter at ressursen i 1996 -97 i følge forskerne hadde bygd seg så godt opp at forskerne tilrådde kvoter langt over det kystfiskerne og miljøorganisasjonene mente var forsvarlig, gikk det ikke lang tid før man på nytt fant ut at fiskepresset var for stort – og enhetskvotesystemet ble innført.

Vi fikk tilbud om såkalt strukturering.

(Strukturering 2003 for båter over 15 m) (2007 for båter under 15m)

Det samme som omsettelige kvoter. Vår rolle (NKF`s kamp mot dette – ikke hvor mange som fisker, men hvordan vi fisker)

Man kom altså til det stadium at vi fortsatt var for mange fiskere.

Antall deltakere måtte reduseres ytterligere – hvis vi skulle få til lønnsomhet hos redere og rederier langs kysten.

Vi har for lite fisk – til så mange aktører ble uttrykte myndighetene som hovedgrunn for struktureringsprosjektet. Også det at det var blitt bygget mange svært kostbare såkalte 70-90 fotinger ble et pressmiddel for å få gjennomslag for struktureringen – eller innføring av omsettelige kvoter. Det ble også et pressmiddel at disse "nye" store kystfartøyene på grunn av sterkt kapitalbehov og stor gjeld måtte ha altså større andel av fisken

Det vi foreløpig har oppnådd pr. dd. er:

- aldri vært så få fiskere
- aldri hatt så få fartøyer
- aldri hatt så høg gjeld i norsk fiskerinæring
- aldri hatt slikt press på ressursene (de arter vi fisker på)
- aldri hatt så dårlig rekruttering til fiskeryrket

Om ressurrssituasjonen i havet.

Det er vel en kjennsgjerning at vitenskapen generelt sett mener at belastningen på våre fiskebestander er for stor, og at tilstanden for mange av våre ressurser er dramatisk.

Forskernes anbefalinger går derfor på at ansvaret for ressursene må skjerpes – hos alle fiskeristater. I dette ansvaret ligger at det ikke bare skal iverksettes tiltak mot overfiske, men også mot klimautviklingen, hvor oppvarming og forurensing av hav vil influere på bestandene. Vi vet også at det finnes en såkalt rødliste over truede bestander (deriblandt kysttorsken).

Imidlertid signaliserer den samme vitenskapen at mange stater har skjerpet seg, og at iverksetting av fornuftige reguleringer i enkelte områder har virket positivt. I så måte er det håp å spore. For torskens del er bestandene utenfor New Foundland, i Nordsjøen og i noen andre havområder på et farlig lavt nivå. Torskebestanden i Nordsjøen og i Østersjøen vurderes som overfisket.

Når det gjelder de viktigste norske fiskeressursene , så regnes faktisk de som i god stand. Unntaket er kysttorsk, hvor de lærde strides om både størrelse på bestand, og eventuell årsak til at den oppleves som sterkt redusert. Det positive er rapportene fra Barentshavet i år som melder om vekst for de fleste bestander. Spesielt for torsk og hyse. For sei og uer er det usikkerhet ute å går. Men, og det er ikke så bra - havforskerne og fiskerne finner mager fisk. Noe som tyder på at for eks lodda er lite tilstede. Men det er en viss positivitet hos vitenskapen, som gir oss håp om at ressursene klarer seg, selv om gjenoppbygging av bestander de fleste steder sees på som en lite forstått prosess.

Kystfisket og kystfiskeren.

Er dette nøkkelen til bærekraftig forvaltning, og levende kystsamfunn? Uten tvil. Sett med Kystfiskarlagets og for den saks skyld egne øyne – er svaret et entydig ja. Selvfølgelig et ja av mange grunner. Den mest logiske er vel kanskje det vi ser i dag – at med en kystflåte som gradvis blir borte erfarer kystsamfunnene brutal nedgang i folketall og aktivitet. Kystfiskeren forsvinner – og svært mange fiskevær dør rett og slett ut. (Gamvik – Nusfjord osv) Altså uten kystfiskere – ingen levende kystsamfunn Eller motsatt .Der kystfisket og kystfiskeren ser det likt, og finner det drivverdig å være – finnes enda puls og blodomløp i samfunnet omkring.

Derfor må fisken i havet utenfor vår kyst i størst mulig grad brukes til å holde liv i flest mulig aktører på sjø og land – langs hele kysten. Resepten for dette er å sikre kystflåten størst mulige rettigheter til fiske.

Dersom bildet av hele fiskerinæringen som lite bærekraftig skulle sette seg fast hos miljøorganisasjoner og forbrukere – har vi et stort problem.

Det er derfor også viktig å beskrive skillet mellom den små og mellomstore kystflåtens høsting av havets overskudd, og havfiskeflåtens og etter hvert den nye store kystflåtens energikrevende trål og ringnotfiske. (oppi 55m)

Det er også slik at energiforbruk og flåtestruktur sterkt influerer på hvor mange arbeidsplasser en gitt mengde fisk kan skape.

Norges Fiskerihøyskole i Tromsø forsket i sin tid på dette med arbeidsplasser i forhold til ressursbehov hos henholdsvis kystflåte og stortråler/havfiskeflåte.

Her peker alle resultater i retning av at en arbeidsplass på en tråler har fem ganger så stort ressursbehov(fangstbehov) som en sjark.

I så måte er det opp gjennom tiden er det forsket på og dokumentert at antall arbeidsplasser pr kilo fisket fisk fisket av kystflåten, er mange ganger høyere enn i havfisket med aktive redskaper

I Naturvernforbundets såkalte "hvitebok" fra 2006 dokumenteres det at kystfiskeren– med sitt fiske med passive redskaper, representerer et beskatningsmønster og en bærekraft som intet annet fiskeri kan måle seg med.

Til eksempel kan nevnes: I 2004 ble det her i landet ilandbrakt ca samme antall stk torsk fra trål som fra konvensjonell flåte – altså kystflåte.

Omregnet i tonn landet kystflåten 91000 tonn, mens trål leverte 62000 tonn.

Grunnen til dette er at kystflåten alltid har landet og fortsatt lander svært mye stor fisk over 2,5 kilo. – mens hoveddelen av trålernes landinger ligger fra noen hekto opp til 2,5 kilo.

Holder vi oss til torsken og ser på fiskeflåtens lønnsomhet i en snever økonomisk forstand, er det også her dokumenterbart at kystflåten under 15 meter har hatt - og for de som er igjen i denne størrelsen - fortsatt har den beste lønnsomheten. Et eksempel i denne sammenheng kan være at hos kystflåten går over 40 prosent av hver fangstkrone til fordeling på mannskap, mens ringnot, som er et meget kostbar og energikrevende fiskeri, er den driftsform som gir minst lønnsutbetaling pr. fangstkrone.

En arbeidsplass på en tråler, det være seg feriskfisk eller fabrikk, har fem ganger så stort ressursbehov(fangstbehov) som en sjark.

Et annet forhold mellom kystflåten og trålflåten kan nevnes i forbindelse med sysselsetting; antall årsverk i forhold til mengde fangst i torskefisket. I 2006 utgjorde 35000 tonn torsk ca 70 prosent av fabrikk og stortrålerflåtens inntekter. Når vi vet at man i den flåten må ha 172 tonn for å få til et årsverk, gir dette totalt 204 årsverk knyttet til fangst av torsk.

I kystflåten mellom 10 og 15 meter kreves det maksimalt 50 tonn torsk for å skape et årsverk. Altså utgjør fabrikk og stortråleflåtens andel av torskekvoten (35000tonn)ca 700 årsverk - om den hadde vært fisket av kystflåten.

Etter mitt skjønn en god grunn til å revurdere både fordelingsnøkkelen mellom kyst og hav, og trålstigen. Vi får det samme forholdet mellom hav og kystflåte også når det gjelder drivstofforbruk i forhold til fangst og sysselsetting; En stortråler bruker ca 500 liter drivstoff pr, tonn fisket torsk.

Et kystfartøy mellom 10 og 15 meter bruker 118 liter på det samme kvantum.

Altså ved å overføre rettigheter fra hav til kyst er det mulig å redusere drivstofforbruket i flåten med opptil 75 prosent.

Det er som sagt også stor forskjell på beskatningsmønstret mellom havfiskeflåten og konvensjonell kystflåte. Derfor vil en overføring av fisk fra hav til kyst vil gi en større andel av vår torskebestand mulighet til å oppnå gytemoden alder. I løpet av konferansen har jeg fått oppleve at mye er mulig. Spørsmålet er klart og tydelig:

Er vi villig til å gjøre noe?

Hvis man er det, og gårdrastisk til verks, dvs. at man overfører havfiskeflåtens, eller deler av havflåtens torskekvote til kystflåten, kan man trekke følgende konklusjon:

- Det vil gi hundrevis, av nye årsverk bare i fangstleddet.
- Drivstofforbruket og følgelig CO2 utslippene vil bli redusert med ca75 prosent.
- Beskatningsmønstret vil forskyves mot større fisk, og det vil bli en reduksjon i fiskedødeligheten på rundt 30 prosent.

Å prioritere kystfiskeren og kystflåten er nøkkelen til ressursvennlig fiske og levende lokalsamfunn.

En klassisk påstand hos mange er at den alminnelige kystflåten er så avhengig av tilgjengelighet – at fisken kommer inn til kysten - at den ikke klarer å holde industri og marked med fisk.

Man kan selvfølgelig si mye om det – men sannheten er den, at i vår iver etter å få innført en fartøystørrelse som er uavhengig av tilgjengelighet har investeringene -kostnadene(gjelda) i næringen økt betydelig.

Dette er kostnader som bare kan dekkes inn ved økt fangst. For å øke fangsten øker flere og flere fiskefartøyer innsatsen, og legger om til trål og notredskaper (aktive redskaper som fanger småfisk, og raserer ressurs og havbunn (korallrev). Fangsteffektiviteten minsker og utkastproblemet øker. I så måte er det lett å se at "modernisering" og økte investeringer - bidrar til nedfisking av bestandene og utarming av kystsamfunnene. *Vi er inne i en ond sirkel.*

En ond sirkel hvor fiskerimyndighetene gjennom å innføre omsettelige kvoter – egentlig tillater at den som har best tilgang til kapital og investerer mest, er den som får fiske mest. Derfor ser vi at større og større andeler av fiskekvotene havner i havfiskeflåten/trålerflåten. Derfor ser vi i dag at kystflåten og kystsamfunnene nærmest forsvinner - eller skal vi si viskes bort. De mister fartøyer, fiskere - og følgelig den råstofftilførsel som fiskebrukene må har for å produsere – for å skape arbeidsplasser. Eks Båtsfjord, Vardø.

Men verst av alt er det faktum at dette er stikk i strid med våre fiskerimyndigheters uttalte målsettinger. Ja også stikk i strid med de fleste politiske partiers programmer. Og - ikke minst, stikk i strid med den etter hvert så utvannede Soria -Moria erklæringen - hvor det heter: "Vi skal innføre en ny fiskeripolitikk".

Hva er gjort? Et annet eksempel er målsettingen om trålerflåten som et supplement til kystflåten. Dette gode prinsippet har trålerselskapene og trålerflåten sviktet totalt, og kynisk latt sine lokalsamfunn i stikken. Jfr. kraftige debatter i lokalradioer langs kysten. De samme trålerne og den store snurrevadflåten som popper opp i dag, er i ferd med å fortrenge kystflåten fra sine fiskefelt .

Supplementet er i ferd med å bli ryggraden. Allikevel ser det ut til at de ikke klarer å bringe mer fisk til industrianleggene, enn at våre myndigheter har gjort oppdrett av torsk til et hovedsatsingsområde her til lands.

(Jfr meldingen om regjeringens Nordområdesatsing).

Fra Lofotfiske/kystflåten på Røst 2010

Å satse på torskeoppdrett i Nord om 62 graden er det samme som å (....ordtak?)

Det er forskjellige måter å leve på i vårt langstrakte land. Det finnes flere likeverdige livsformer, som ikke bare har krav på oppmerksomhet og respekt – men som også har krav på likebehandling. Det er for undertegnede både logisk og innlysende at svært mange kystboere foretrekker å leve av sesongfiske på de bestander som gjør seg tilgjengelig i nærområdet. Altså det alminnelige kystfiske. (min lugar, mobbing havfiske, kjærringræva, bærekraftig familieliv)

Ja -antagelig er dette den eneste livsformen som virkelig er bærekraftig i kyststrøkene i vårt land. En livsform som våre myndigheter i en 20 års periode nå har satset sterkt på å utrydde. Og -som sagt – noen skikkelig holdbare grunner til å forfølge den alminnelige kystfiskeren er aldri – fra noe hold blitt levert. Påstanden om at kystfiskerne må reduseres til noen få – eller gå i land som man sier – for at det skal bli råstoff nok til overinvestert superefektiv havflåte – er det etter mitt skjønns umulig å finne en eneste god grunn til å tro på. I store deler av landet – spesielt i Nord–Norge er fisket eneste basisnæring. Det er derfor merkelig, ja nærmest paradokssalt at den samme staten som i stortingsmeldinger og festtaler fra politikerne satser på kystfiske og levende lokalsamfunn - i praksis opptrer som en stor nedbygger av dette.

Det finnes ingen holdbare grunner til å stenge store deler av kystbefolkningen ute fra de ressursene som forfedrene alltid har levd av.

Kystfisket er fundamentet for bosetting og levende lokalsamfunn. For Nord-Norge sin del utgjør kystfisket kjernen i bosettingsmønstret.

Kystfisket er også grunnlaget for den levende kystkulturen som naturlig bygges opp rundt kystflåten og fiskeindustrien i fiskeværene. Kystfisket er porten til rekruttering av ungdom inn i yrket. (kan vi gjøre noe – Kystfiskarlaget har forsøkt og tapt, men akter ikke å gi seg)

Vi må stille kraftige spørsmålstegn ved den kunnskap og de forestillinger som har vært lagt til grunn for utforming av en fiskeripolitikk som overhodet ikke fungerer

Vi må i nasjonal og global sammenheng kreve at det iverksettes en riktig forvaltning av fisken i havet.

Vi må legge forvaltningen i et perspektiv som ikke bare favner kompetanse, om biologi og økonomi. Vi må kreve og iverksette en fiskeripolitikk som fanger opp ressursansvaret, brukernes og utøvernernes egne kunnskaper om mekanismene, og rammene omkring et fiskerisamfunn. Fiskeripolitikken må ta hele fiskerisamfunnet i betraktning når den planlegges og utarbeides. På samme måte som forvaltningen evaluerer effektivitet og lønnsomhet, må myndighetene i sitt fiskeripolitiske arbeid verdsette utvikling og sysselsetting i kystsamfunnene. Vi må verne om det lovverk som gir kystfiskeren og kystfisket trygghet og status.

Råfiskloven og Deltagerloven. Den dagen disse kun ivaretar interessene til en privilegert gruppe redere, vil det bli svært vanskelig for Stortinget å beholde disse lovene.

Avslutningsvis kan vi vel være enige om at: Altfor mange av fiskeværene langs kysten her nord fremstår i dag som monumenter over lang tids feilslått fiskeripolitikk.

Konferansen som vi i dag er en del av - foregår på et slikt monument. Kaier, brygge og rorbuer, som for en tid siden var arena for aktive fiskere og fiskekjøper – har endt opp som anlegg for reiseliv og konferanse. Det samme har Å, Nusfjord, Henningsvær, Svolvær osv osv - Man profilerer seg mot reiseliv, turistfiske og vakker natur, og tror visstnok at dette er aktiviteter som kan erstatte kystfisket og kystfiskeren, og at bare mange nok turister finner vegen til oss - så er vi berget. Det store paradokset her, finner vi på brosjyrene som omtrent spres over hele verden. Der beskrives og selges en fortsatt levende kyst, levende kystsamfunn, levende kulturlandskap osv osv. Det er ikke bilder av gamle ordførere eller skolesjefer som selger. Nei, blått hav, sjarker med mesaner i rødt og blått, omkranset av skrikende glupske måker og majestetisk natur.

Og om bord i sjarken, gjerne en fisker med gult/rødt/oransje oljehyre - tredøgns skjeggstubber og en fisker-neve med godt tak om en blodig bløggekniv.

Til sammen litt av et bilde. Ja sågar et bilde som selger så godt at norske fabrikkskip som produserer sin fisk direkte for markedet – bruker det utenpå sin emballasje. Til sammen et bilde som egentlig skulle kunne fortelle oss mer enn hvor godt det egner seg til reklame for reiselivet.

Etter mitt skjønns et bilde som skulle og kunne fortelle at vi lever godt av fiskeri her ute på øyene. Fører vi hverandre bak lyset når vi påstår at det er dagens virkelighet vi her foreviger og sprer ut i verden.

Snakker vi ikke heller om ryktet om det som engang var? Eller enda verre – drømmen om det som engang var.

Det har tidligere vært snakk om verdensarv. En slags trygging av natur, levemåter og levende kulturer - som helt fram til våre dager har vært selvbærende og til de grader bevist sin bærekraftighet.

Er det noe igjen av dette å trygge?

Finnes det en bærekraftig måte å trygge det på?

Undertegnede er kystfisker- og på mange måter sterkt berørt av de senere års fiskeripolitiske utvikling.

I snart førti år har jeg våget å titulere meg som kystfisker, og i telefonkatalogen står det faktisk – Steinar Friis - fisker.

Fortsetter raseringen av våre og mitt eget kystsamfunn, og min oppgave her i livet eventuelt skal bestå i å sløye frosset fisk mens jeg smiler til turistene som strømmer ut av en eller annen buss, ser jeg for meg telefonkatalogen med følgende: Steinar Friis – motiv. Ikke noe jeg får en klump i halsen av. Heller en flau smak i munnen. Men uansett;

Riktig svar på den oppgave undertegnede fikk er:

Kystfiskeren er nøkkelen til bærekraftig forvaltning av våre ressurser, og følgelig nøkkelen til bærekraftige lokalsamfunn.

Dokumentarfilmpremiære om havets tilstand - “The end of the Line”

Bird Watch miljøseminar 2009 var i dialog med fiskeriprofessor Daniel Pauly om en forelesning om “Havets tilstand” og våre bekymringer om overfiske, og den nære sammenhengen med den underkommuniserte miljøtrusselen som oppdrettsnæringen representerer.

Løsningen med et begrenset seminarbudsjett ble å ha Norgespremierre for den rykende ferske dokumentarfilmen “The end of the Line” på seminaret - hvor Pauly er brukt som hovedkommentator.

Daniel Pauly
Magnus Tingman - bilde fra filmen “The end of the Line”

Globale studier viser at industrialisert fiske med trål, bunnliner og langliner siden 1950 har tømt havet for ni av ti store fisker på over 50 centimeter.

Ifølge tall fra FNs er 75 prosent av fiskebestandene enten utfisket, overfisket eller fisket til sin biologiske maksimumsgrense.

— 90% av havenes biomasse, av de store fiskene, er borte, forteller fiskeriprofessor Daniel Pauly ved Universitetet i Britisk Columbia.

Oppdrettsfisk spiser fôr laget av annen fisk, og for hver kilo oppdrettsfisk som produseres, er det gått med fôr tilsvarende langt over to og en halv kilo villfisk i form av fiskemel og fiskeolje.

Ferske utregninger fra Fiskeridirektoratet og Norges Silde-salgs-lag viser at norsk oppdrettslaks nå spiser mer fisk enn den samlede produksjonen av menneskemat i norsk sjømatnæring. Tidligere har konsumet av villfisk og oppdrettsfisk til sammen vært høyere enn den mengden fisk som er gått til fiskefôr for oppdrettsnæringen. De siste årene har det blitt brukt mer fisk til oppdrettsfôr enn til menneskemat.

I 2007 produserte Norge om lag 830 000 tonn oppdrettsfisk. De spiste til sammen rundt 2,5 millioner tonn villfanget fisk, inkludert fisk som medgår til å produsere importert fôr. Samtidig ble det i Norge produsert 2,3 millioner tonn sjømat til mennesker.

Norges Naturvernforbund mener disse tallene viser at argumenter for fortsatt vekst i norsk oppdrettsnæring faller: Jo mer matfisk man aler opp, jo mindre fisk får man. Mennskeheten mangler mat. Å sløse med god matfisk ved å bruke den til å produsere fiskefôr, er problematisk og uetisk, sier Pauly. Små villfisk som blir oppdrettsfôr utgjør et viktig ledd i næringskjeden. Når fiske gjør at dette leddet ikke lenger er bærekraftig, starter jakten på andre mulige fôrfisk, som krill, et annet viktig trinn lenger ned på næringskjeden.

På spørsmål om hvor all fisken i havet er blitt av svarer Pauly med et smil; - “ Vi har spist den opp!”

På spørsmålet om havressursene vil kunne regenerere seg forteller han at det nå er opprettet noen få fredede naturreservater i enkelte havområder, hvor fiskeslag viser god evne til å regenerere seg. Hvis dette gjøres i stort nok omfang i tide, kan det være håp.

The End of the Line

...Vi kan enten se bort fra argumentene for en bærekraftig utvikling og ende opp med et utarmet havmiljø, en truet fiskerinæring og et ustabilt marked for fisk. Eller vi kan jobbe for å bevare fiskebestandene og omstrukturere våre fiskerier”..

EU`s fiskerikommisær JOE BERGE 2009

Norge er i en særstilling når det gjelder tilgang på fiskeressurser i en verdenssituasjon på vei inn i en dyp krise. Den kritiske tilstanden for havressursene i verden er sterkt underkommunisert, selv om flere forskere, dokumentarfilmer og kritisk journalistikk nå bringer disse skremmende tallene frem.

Det er i havområdene hvor verdens siste store torskestamme; Barentstorsken lever og gyter man i Norge nå ønsker å åpne for ny oljevirksomhet.

ORIGINALTITTEL The End of the Line
LAND Storbritannia
ÅR 2009
SPILLETID 82 min
REGISSØR Rupert Murray
MANUS Rupert Murray
FOTOGRAF David Groundwater
SPRÅK Engelsk
UNDERTEKST Ingen
PRODUSENT George Duffield, Claire Lewis
PRODUKSJONSSKAP The Fish Film Company
INT.SALG The Fish Film Company, www.endoftheline.com

s k o m v æ r f y r o g r ø s t ø y a n f o t o : t y c h o a n k e r - n i l s s e n

***Det hekket 425 000 par lunder på Røst i 2008.
Det tilsvarer 30 % av 1979-nivået***

Rob Barrett foredro om Sjøfuglbestandene som miljøindikatorer, og baserte seg på forskningen til NINA/SEAPOP v/Tycho Anker-Nilssen - Tycho presenterte også NINA`s forskning på workshopen på Røst i 2008. Vi presenterer utdrag fra rapporten fra workshopen, da denne forskningen er kildematerialet.

Mer enn 40 års forskning viser at mange ulike faktorer forklarer de store endringene som er påvist for en rekke bestander. Tilpasset et liv høyt oppe i næringskjeden er sjøfugl en sårbar miljøressurs som også har en viktig "barometerfunksjon". Det var drastisk nedgang i flere bestander på 70- og 80-tallet, og selv om det senere har vært betydelig variasjon i utviklingen for ulike arter, viser det langsiktige perspektivet en klar tilbakegang for de fleste artene.

seapop

SEAPOP er et forskningsprogram som er etablert for blant annet å kartlegge og overvåke sjøfuglbestandene langs Norskekysten og på Svalbard. I første omgang ble programmet satt i drift i områdene sør til polarsirkelen, men fra 2008 dekker det hele landet. Forskerne følger utviklingen for en rekke sjøfuglarter på utvalgte nøkkellokaliteter fra Spitsbergen til Skagerrak. Overvåkningen som skjer gjennom SEAPOP skal ikke bare påvise endringer i sjøfuglbestandene, men også forklare hvorfor de skjer.

Årets data viser f.eks. at nålefisken stor havnål nå inngår i dietten til sjøfugl i nesten alle områder langs kysten. Havnål er dårlig egnet som føde og indikerer at andre byttedyr ikke er tilgjengelig ute i åpent hav. At mange fugler unnlot å hekke, eller ga opp hekkingen mens de hadde egg eller små unger, tyder også på at matmangel har vært den direkte årsaken til sjøfuglenes problemer de siste årene. Dette har ført til dramatisk reduksjon i tallet på hekkende fugler i mange områder.

Vedøya på Røst kan tjene som eksempel. For den rødlistede alkefuglen lomvi var bestanden av hekkende fugler i 2007 og 2008 bare 3 % og 9 % sammenlignet med antallet i 2006. Det er normalt med variasjoner i hekkesuksess fra år til år. Likevel er årets data fra SEAPOP-programmet svært nedslående. I år har svært mange arter hatt problemer med å få fram levedyktige unger. Spesielt sjøfugler som henter mat langt til havs har hatt store problemer. Kolonier er på vei mot utryddelse.

Kunnskap om sjøfugl

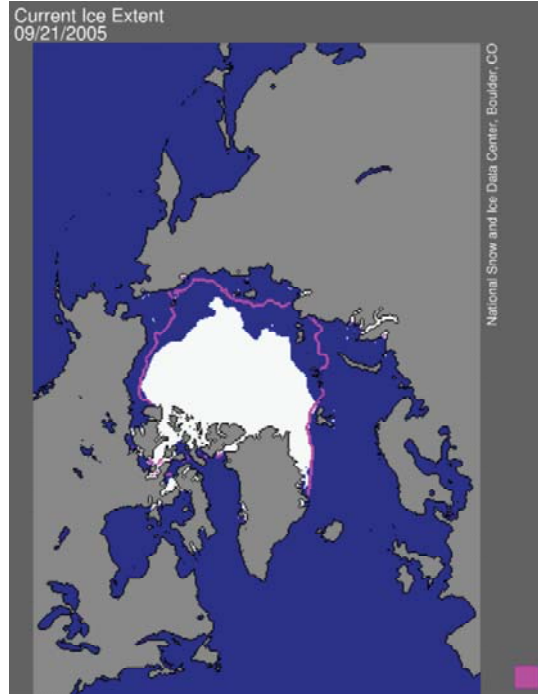

for et rikere hav !

Redusert hekkevillighet som følge av matmangel kan forklare noen av de mest dramatiske bestandsreduksjonene de siste årene, men urovekkende mange bestander har vært i klar tilbakegang over mange år. Lomvi er en slik art som er kraftig redusert i løpet av de siste 50 år. Flere kolonier kan være på vei mot utryddelse. Beregninger presentert i SEAPOPs årsrapport for 2006 viser at det er 93 % sjanse for at lomvi er borte fra Vedøya på Røst innen 50 år, og 41 % sjanse for at det samme skjer på Runde i Møre og Romsdal. For denne arten er bunnårene i 2007 og 2008 en ekstra alvorlig belastning.

En vedvarende svikt i mattilgangen vil kunne få alvorlige konsekvenser for viktige bestander av sjøfugl i norske havområder. Årets SEAPOP-resultater er et signal om at det stadig skjer store endringer i økosystemene som påvirker sjøfugl. Selv om de største problemene for tiden er påvist i Norskehavet og Nordsjøen, er det ingen grunn til å betrakte nordområdene som "friskmeldt".

Målet med programmet er å sikre kunnskap for en bærekraftig forvaltning av de norske sjøfuglressursene. Dette er en tverrsektoriell utfordring som krever både faglig og økonomisk samarbeid mellom alle parter som direkte eller indirekte påvirker sjøfuglbestandene. SEAPOP-programmet er et første svar på denne utfordringen.

Klimasituasjonen - status og utfordringer v/Lars Haltbrekken

Klimaendringer

Lars Haltbrekken, leder av Norges Naturvernforbund kom den lange veien for å foredra om Klimasituasjonen, dagens status og utfordringer.

Den globale gjennomsnittstemperaturen har steget og stiger mye fortere enn vi regnet med i 2001. Fra forrige istid til i dag har temperaturen steget 5grader C. Når vi (FN- mål) har satt en grense for temperaturstigning på 2 grader fram til 2100, så har vi allerede i dag "brukt opp" 0,7 grader av denne temperaturstigningen. Det vil si at vi må begrense stigningen til 1.3 grader. Da må det enda sterkere virkemidler til for å nå dette klimamålet.

Nedsmeltingen av polisene går hurtigere enn forskerne har forutsett. Det betyr at de store "kjøleskapene" reduseres og havet blir varmere. Inuitene mister sine menneskerettigheter; de mister næringsgrunnlaget og "går gjennom isen" – bokstavelig talt. Alle må belage oss på et klima i kraftig endring, med mer ekstremvær, mer orkaner, oversvømmelser, stigende hav, ras, erosjon og van-

Temperaturrendringer og forsuring av havene vil forårsake endringer og skader som vi fremdeles ikke har oversikt over.

Matvareproduksjonen i verden vil også gjennomgå store endringer som følge av høyere temperatur. Endringer i smeltevann fra Himalaya kan føre til store konsekvenser for vanning og matproduksjon i folkerike regioner.

Menneskeskapte utslipp
Globale utslipp økte med 1,3% per år 1990-1999. Fra 2000-2006 økte de med mer enn 3,6 % per år, nesten en 3-dobling av årlige utslipp. Disse utslippene fordeler seg ulikt på de rike og de fattige landene. Norge slipper ut 2,5 ganger det gjennomsnittlige utslippet pr. kapita. Fra 1989 har vi hatt stortingsvedtak på å redusere utslipp. Men i denne perioden har norsk oljeindustri doblet sine utslipp.

Er klimaendringen menneskeskapt?
FNs Klimapanel har fra 1990 fram til i dag beveget seg fra 60% sikkerhet til 90% sikkerhet på at den dokumenterte globale klimaendringen er menneskeskapt.

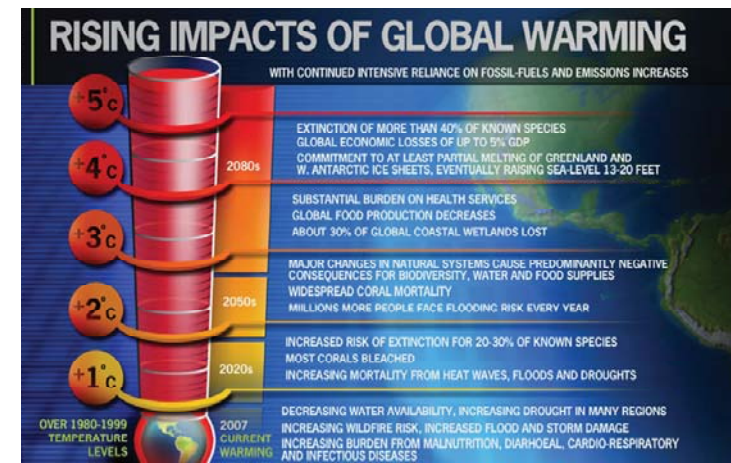
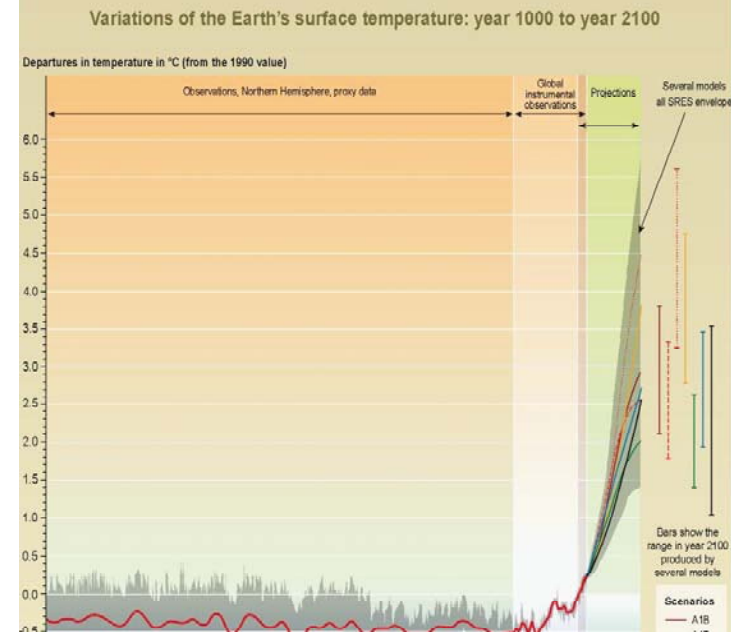
Når vi ser den dokumenterte utslippsøkningen og den globale oppvarmingen bør det ikke være vanskelig å akseptere at det er en sammenheng.

Er det mulig å gjøre noe med denne utviklingen?
Lars hadde klare svar på det spørsmålet: Problemet er menneskeskapt, og menneskene som har skapt det kan gjøre noe med det! Han listet opp en rekke tiltak som han mente var realistiske:

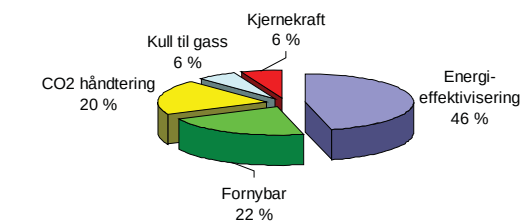
Vi må skape mer energivennlige bygninger; det finnes kjent og utprøvet teknologi som kan gi stor effekt i en sektor som står for over 40% av det totale energiforbruket

Når det gjelder investeringer, så investerer oljeindustrien 130 milliarder årlig for å forsyne oss med klimaskadelig energi. Det er også mennesker som fatter slike beslutninger.

Det er gjort beregninger som viser at dersom de rike landene brukte 2 forsvarsbudsjetter pr år ville vi kunne skaffe oss virkemidler som gjør det mulig å redusere omfanget av klimaskadelige utslipp og gjennom det komme inn i en prosess som stopper den globale oppvarmingen og stabiliserer klimaet.

Hva bidrar til utslippsreduksjonene?

b i r d w a t c h m i l j ø s e m i n a r 2 0 0 9 r a p p o r t

www.birdwatch.no

Energieffektive, miljøvennlige bygg for framtida

Bird Watch miljøseminar 2009
18.-19. september

Ellen M Devold, prosjektleder NAL | Ecobox
ellen.devold@arkitektur.no

I rike land må vi redusere klimagassutslippene med mer enn 85% for å unngå farlige klimaendringer i følge FNs klimapanel. Nullutslipp?

Arkitektur som ikke er bærekraftig, men som bidrar til å ødelegge menneskenes livsbetingelser gjennom overdreven energibruk, ressursøding og klimagassutslipp

- er ikke relevant

Vi har størst forbruk å må redusere mer

Byggebransjen = 40 % bransjen

står for

40% av energibruken

40% av ressursbruken

40% av avfallet

nær 40% av klimagassutslippene

Foto: Arkitekt Helge Schelderup

Klimatrusselen: Siste beregninger fra IEA (det internasjonale energibyrået) viser at klimaendringene har gått mye raskere enn FNs klimapanel tidligere har beregnet. Vi er på vei til å gjøre kloden varmere enn den har vært i hele menneskehetens historie. Dersom målet er 50% reduksjon av de globale utslippene, men samtidig at hver person i gjennomsnitt skal kunne slippe ut like mye – betyr det at vi i de rike landene må redusere utslippene med 85% for å nå FN klimapanelens mål. Og nå vil det være enda verre! Kanskje ikke så farlig syns vi med isbjørnene – men det blir også store menneskelige lidelser.

Den mest konservative av alle bransjer sies det; "Men i Norge har vi jo "ren" strøm". Ja til dels, men vi er del av et internasjonalt energimarked. De senere år kjøper vi energi; vi kjøper i deler av året og selger i andre deler. Reduksjon av energibruk gir totalt sett reduksjon av klimagassutslipp. Klimaendringene menneskene skaper er for en stor del CO2 fra energiproduksjon og bruk av olje og gass.

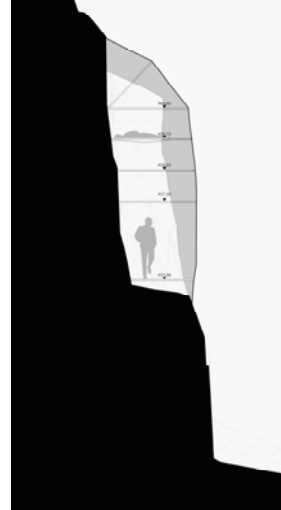
Tiltak i bygningssektoren gir stor effekt på klimagassutslippene sammenliknet med andre sektorer f eks CO2 fangst fra gasskraftverk. Byggesektoren har globalt det største potensialet for klimatiltak i følge IEA, og kan gi de mest kostnadseffektive tiltakene.

I Norge kan vi være mer ambisiøse! I Østerrike har de jobbet m dette i 30 år og de har kommet langt. Lavenergibygget og passivhus koster litt mer enn andre bygg i dag. I Norwegian Wood var det snakk om mellom 3%-10% mer pga energitiltakene. Men det er langt igjen. Per i dag er Norge en sinke i klassen.

Ecobox sin strategi er å utvikle forbyldebygg: Innovasjon, formidling, utvikling av planmyndigheten i kommuner etc Hva gjøres for å få til dette? Det jobbes i nærheten selv, gjennom NBBL, Byggenæringens landsforbund, bransjeforeningene, utbyggerne i blant annet Grønn byggallianse, foreninger, NAL Ecobox og myndighetene BE, Husbanken, departementene, trenæringen mfl.

"BaseCamp. Overnattingshytter i natur for barn, Stavanger Turistforening. Arkitekt Helen & Hard."

Tre har potensiale for å være miljøvennlig. Om du ikke tilsetter helse og miljøfarlige stoffer eller bruker energikrevende bearbeidingsmetoder. Tre lagrer karbondioksyd. I Norge og i flere andre land i nordlige strøk tas kun 1/3 av årlig tilvekst i skogen ut.

Hva har vi?

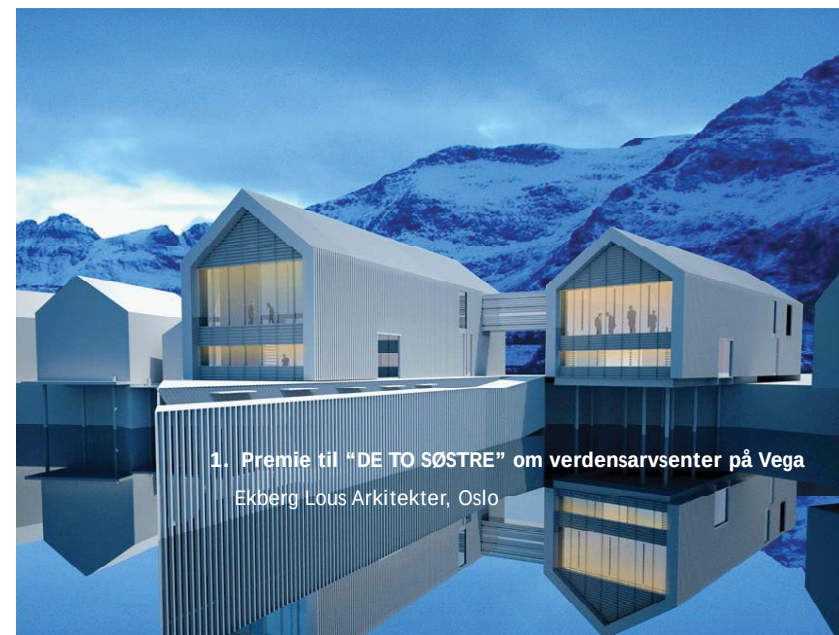
Vi har en trearkitektur som har tradisjoner flere tusen år tilbake. Framtidsrettede og gode løsninger krever nytenking og økt kompetanse. Norwegian Wood er derfor en læringsarena for de som er involvert - arkitekter, rådgivere, utbyggere, entreprenører, trenæring, håndverkere og kommuner. Internasjonale arkitekturkonkurranser, seminarer og tverrfaglige workshops med de fremste ekspertene i Norge og Europa, bidrar til denne læringen.

Ny miljøvennlig trearkitektur i museums-anleggene i Nordland

Juryen mottok til sammen 113 utkast i de tre åpne plan- og designkonkurransene "3 i Nord" om besøkssentre i tilknytning til Helgeland Museums anlegg på Vega, Mosjøen og Grane.

Temaet er moderne, miljøvennlig trearkitektur. Kultur- og kirkeminister Trond Giske delte 10. desember ut premiene i konkurransen som er arrangert av Helgeland Museum i samarbeid med TreFokus og ECOBOX i Norske arkitekters landsforbund.

Bird Watch vil i sine utposter jobbe med de mest optimale løsninger for miljøvennlige bygninger; minimal arealbruk, miljøvennlig materialbruk, passivhusstandard, og/eller minimal energibruk basert på rene energikilder. Ecobox var samarbeidspartner for miljøseminaret og holdt foredrag om miljøvennlige bygg for framtida

1. Premie til "DE TO SØSTRE" om verdensarvsenter på Vega
Ekberg Lous Arkitekter, Oslo

Verdensarv i Lofoten

Bird Watch miljøseminar fikk en flott orientering og statusrapport fra arbeidet med søknaden om Verdensarvstatus for Lofoten, utarbeidet av Kjersti Isdal og presentert av Nils Kaltenborn
Vi viser utdrag av presentasjonen;

Verdensarvutredning i Lofoten

Lofoten – et øyrike i havet

- Lofoten er under utredning for nominering til Unescos verdensarvliste

- Lofoten består av seks øykommuner: Røst, Værøy, Moskenes, Flakstad, Vestvågøy og Vågan.

- Ca 24 000 innbyggere. Viktigste næringer: fiskeri, reiseliv, landbruk

VERDEN SARVLOFOTEN	v/ lokalt sekretariat
--------------------	-----------------------

Unesco sine kriterier

- Unesco har definert **10 kriterier** for hva som er verdensarv. Et verdensarv-område skal oppfylle ett eller flere kriterier, som viser at området har natur- eller kulturforhold som er unike i **internasjonal** sammenheng.

- Kriterie 1-6 omtales som "**kulturkriterier**" (kulturarv) Omfatter også kulturlandskap (samspillet mellom menneske og natur)

- Kriterie 7-10 omtales som "**naturkriterier**" (naturarv)

- Lofoten kan oppfylle 4 kriterier, 2 på kultur og 2 på natur.

Verdensarvutredning i Lofoten

Unescos Verdensarvliste

- Verdensarvlisten har som mål å ta vare på verdens kultur- og naturarv.

- Listen har **878 objekt** frå 145 land. Her er 679 kulturobjekt, 174 naturområder og 25 blandede natur- og kulturobjekt (mixed-site).

- Norge har 6 områder på listen, 5 kulturområder og 1 naturområde.

- Lofoten** er under utredning som **mixed site**, et blandet natur- og kulturområde.

Lofoten som mixed site

Mixed site – både natur- og kulturarv!

- Kulturtradisjon
- Kulturlandskap
- Naturskjønnhet
- Biologisk mangfold

- De viktigste elementene i dette er den storslåtte naturen, kombinert med den tusenårige tradisjonen med produksjon og handel med tørrfisk.

- Det er nå-situasjonen som nomineres (pr 2009). S tatus – ikke vern!

Naturverdiene i Lofoten

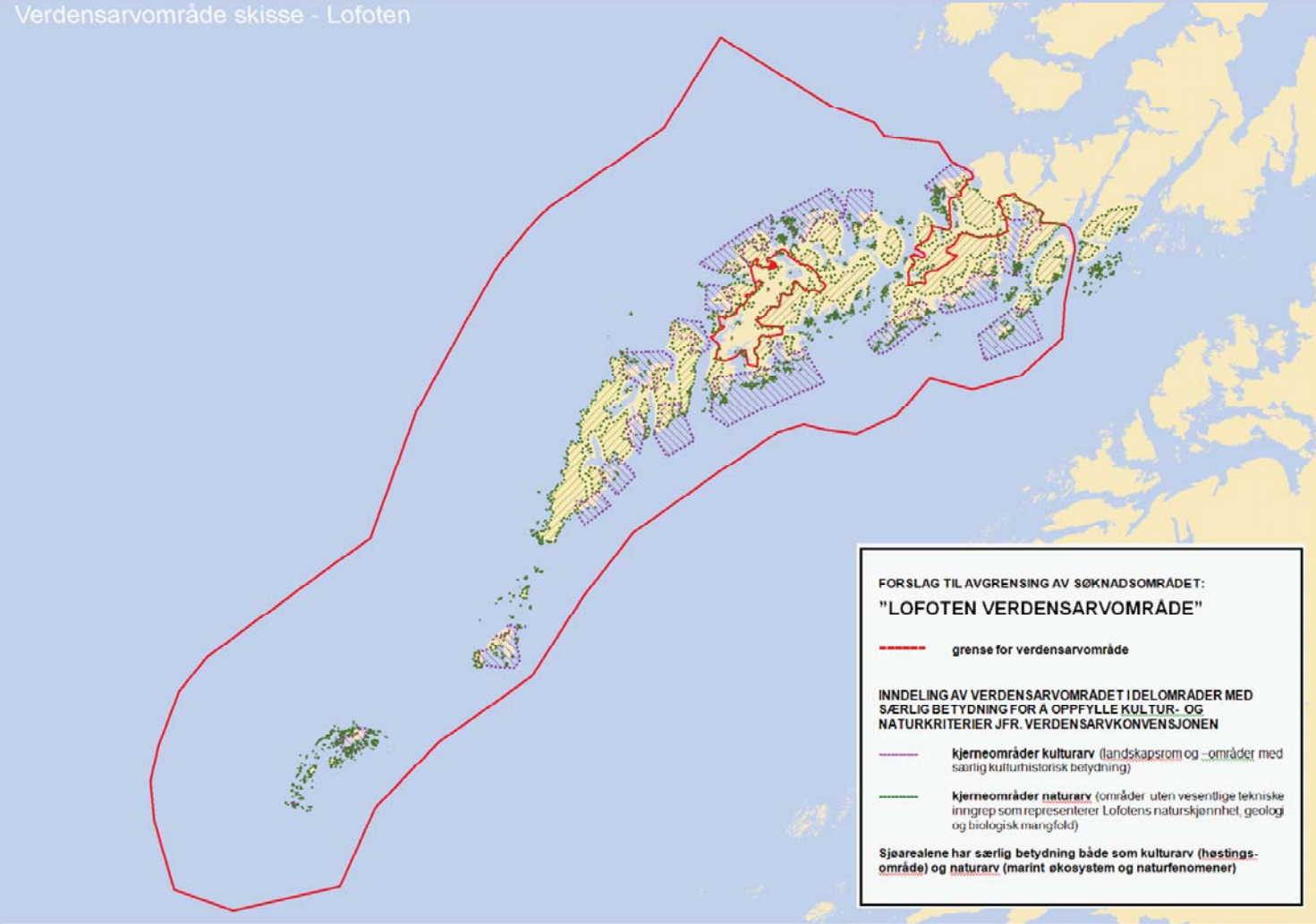
Unescos kriterie 7 (naturskjønnhets-kriteriet):

"Området skal inneholde superlative naturfenomener eller områder med eksepsjonell naturskjønnhet eller estetisk betydning"

- Lofotens enestående naturskjønnhet!
- Naturfenomener som Lofotveggen og Moskstraumen
- Landskapskvalitetene som inspirasjonskilde for forfattere og kunstnere fra hele verden.

Verdensarvområde skisse - Lofoten

Kulturverdiene i Lofoten

Kulturtradisjon-kriteriet (Unescos kriterie 3):

*”området skal være et unikt eller eksepsjonelt vitnesbyrd om en **kulturell tradisjon** eller sivilisasjon som er levende eller har forsvunnet”*

- Produksjon og eksport av **tørrfisk** som en uavbrutt 1000-årig tradisjon - unikt i verdenssammenheng.

- Betydningen av **skreifisket i Lofoten** sett i et internasjonalt perspektiv gjennom de siste 1000 år (bosettingshistorie, kulturutvikling, norsk økonomi og eksport).

- Lofotens identitet som det beste området i verden for **tørrfiskproduksjon**

- Verdens største sesonafiskeri etter torsk!

Naturverdiene i Lofoten

Unescos kriterie 9 (biodiversitets-kriteriet):

Området skal være et fremstående eksempel som representerer betydningsfulle pågående økologiske og biologiske prosesser.

- Den unike kombinasjonen av **økosystemer**.

- Rikdommen i marin biodiversitet (**den arktiske torskestammen**)

- Mangfoldet av **sjøfuglkolonier**

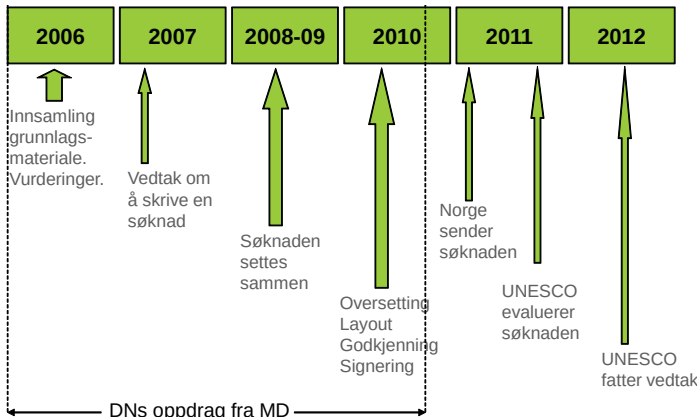
- Tilstedeværelsen av verdens største **kaldtvannskorallrev** (utenfor Røst).

Forvaltning av en verdensarvstatus

Beste praksis av gjeldende lovverk

- Unesco forutsetter at statsparten (Norge) benytter det beste tilgjengelige nasjonale lovverket for arealforvaltning av områder som nomineres.

- Naturvernloven er det riktige virkemidlet for å sikre naturverdier
- Kulturminneloven for tilsvarende kulturminneverdier
- Plan- og bygningsloven for verdier knyttet til øvrig areal.

Verdensarv gir muligheter

Hva kan en verdensarvstatus bety for Lofoten?

- En eksklusiv internasjonal **status**, og et ekstra kvalitetsstempel til området.
- Økt fokus på fremtiden for **kystfiskeriene**, og aktiviteten knyttet til Lofotfisket og tørrfiskproduksjon.
- Økt stolthet over egen natur og kultur, sterkere identitet, attraktivitet.
- Flere **kompetansearbeidsplasser** knyttet til natur- og kulturverdiene.
- Økonomiske midler** over statsbudsjettet til forvaltning av verdensarvområder,
- Sterkere samarbeid med fylke og stat.

Verdensarv og reiseliv

Verdensarvsteder en turistmagnet

- Verdensarv er blitt en god merkevare med høy tiltrekningskraft
- Økt oppmerksomhet, av stor betydning for **reiselivet**.
- Kunnskaps- og opplevelsessøkende turister. Utvidelse av turistsesongen.
- Turisme kan bidra til å ta vare på arven – men også ødelegge den
- Venezia i Italia, Angkor Vat i Kambodsja og Machu Picchu - turisttrafikken har vært så stor at den truer arven. I Macchu Picchu er det nå en grense på 150 turister pr dag.
- National Geographic kåret Vestnorsk fjordlandskap som best bevarte verdensarvsted i fjor.

Lofoten - en kjent destinasjon

- Utfordring å bevare natur- og kulturarven, slik at opplevelsesverdien opprettholdes

- Unngå å bli for "turistifisert" og miste autensiteten/ ekthet. Feks: når opphører et sted å være fiskevær?

- Det jobbes nå med å få inn utvikling av **bærekraftig turisme** som krav når nye steder skal innlemmes på UNESCOs liste, og det kan bli innfelt i regelverket til allerede neste år.

Muligheter og utfordringer

Oljeutvinning og visuelle inngrep

- Oppdatering av "Helhetlig forvaltningsplan av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten".

- Målsettingen med oppdateringen er en bærekraftig forvaltning av det marine miljøet, konklusjonene fra denne vil avklare om oljeutvinning kan la seg kombinere inntil et verdensarvområde.

- Store tekniske inngrep er problematiske innenfor et verdensarvområde, for eksempel store, synlige oljeinnstallasjoner til havs eller på land.

- Etablering av store vindmølleparker vil påvirke opplevelsen av landskapet betydelig

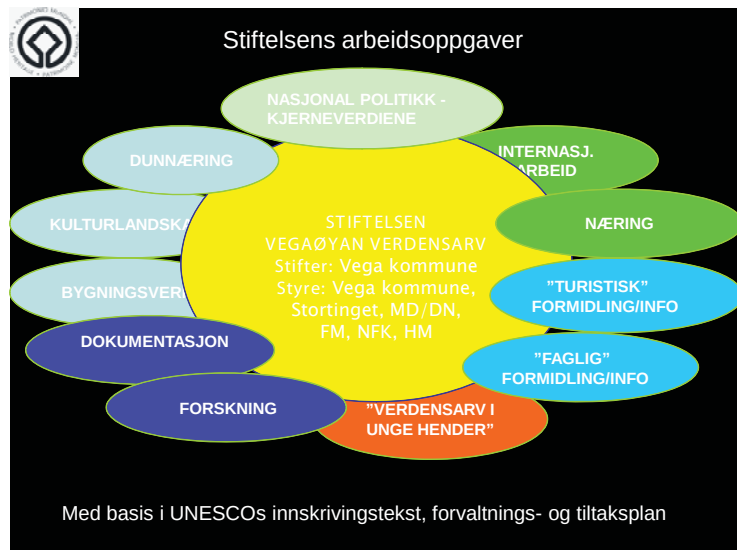
Vega kommune har 1.300 innbyggere. Folketallet er mer enn halvert siden 2. verdenskrig. Tidligere var fiskeriene viktigste næring. Nå har kommunen i overkant av 30 aktive sjarkfiskere. De som tidligere begynte som fiskere, jobber i oljebransjen. Vega er blant kommunene i Nordland med flest oljearbeidere i forhold til folketall. Jordbruket er derimot preget av unge, dyktige bønder og er blitt viktigste leveveg. Vega er av de kommunene i Nordland der det investeres mest innen jordbruk og levert mengde kjøtt og melk har vært jevnt stigende. Reiseliv er den nye vekstnæringen.

Kulturlivet er preget av mange frivillige lag og foreninger med stor dugnadsånd. Vegværingene er glade i hjemstedet sitt, har sterk identitet og stolthet. Det lokale kulturelle engasjement startet allerede på 80-tallet gjennom de første utflytterstevnene, kunstutstillinger og andre kulturelle arrangement. Så kom de store arkeologiske utgravningene og lokal formidling av Vega som Steinialderøya. På den lokale skolen fikk elevene, som de første i landet, etablere Barnas kommunestyre og i 1989 fikk Vega positivt svar på søknaden om å få barnekunstskole.

På 90-tallet ble likevel lokalsamfunnet preget av pessimisme. Flere lokale etableringer gikk konkurs, folketallet fortsatte å synke, fiskeriene var i kraftig tilbakegang og jordbruket sto ved et vegskille. Det ble ikke investert i noen av de to primærnæringene. Samtidig hadde forslaget til kystverneplan ført til kraftige lokale diskusjoner og da Nordisk Ministerråd i 1996 kom med en rapport der Vegaøyan ble foreslått som nytt verdensarvområde, ble det ikke tatt noe særlig godt i mot. Forslaget ble opplevd som at vi skulle få vern tredd ned over hodet.

Men i 1996 ble Vega kommune invitert av Nordland fylkeskommune til å delta i Bygdepolitisk program. Dette var et program for de kommunene i Nordland med mer enn 10 prosent tilbakegang i folketallet per år og programmet var basert på lokal mobilisering. Lokalt var det enighet om å satse på kvinner og ungdom, kunst og kultur som byggestein i lokalsamfunnsutvikling. Samtidig startet arbeidet av ildsjeler med å sikre den gamle duntradisjonen i noen av værene i Vegaøyan. Vi søkte penger for å kunne gi fuglevokterne et tilskudd for å kunne ta seg fri for å være ute i øyene og passe fuglene i hekkesesongen. Andre arbeidet for å etablere et museum for å dokumentere den unike ærfugltradisjonen som nå var i ferd med å forsvinne. I 1999 arrangerte vi 10 000 års jubileum der øykultur, kunst og oldtiden var stikkord.

Gjennom de lokale diskusjonene kom vi fram til at vi nå ville søke om verdensarvstatus.

Verdensarv og reiseliv, muligheter og utfordringer

Bird Watch Miljøseminar 2009

Rita Johansen, daglig leder Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv

www.verdensarvvega.no

www.ungehender.no

Vegaøyan har et menneskeskapt landskap som vitnesbyrd om mennesker som har utviklet særegne og enkle levemåter i et ekstremt værhardt område rett sør for Polarsirkelen.

Utfordringen fra UNESCO til Norge for Vegaøyan:

En spesiell strategisk plan for Verdensarvområdet:

- Målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau.
- Opprettholdelse av mosaikken i landskapet
- Hvordan grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen.
- Oppmuntrer myndighetene til å formalisere innsamlingen av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består.
- Utrede grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling med hensyn til havbruket

UNESCO anmoder derfor Norge om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet som kan være et bidrag til kommuneplanen for Vegaøyan. Verdensarvkomiteen er konkret i sin anmodning og ber om at planen inneholder: Målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau. Opprettholdelse av mosaikken i landskapet. Hvordan grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen. Anbefaler at myndighetene registrerer ærfuglhusene på øyene og utarbeider en bevaringsplan for å sikre at disse enestående byggverkene blir bevart. Oppmuntrer myndighetene til å formalisere innsamlingen av tradisjonell immateriell kunnskap om tradisjoner og gjøremål på øyene for å kunne overvåke at de består.

Vega anno 2009 – lokalt engasjement

- Dunværene restaureres, antall fuglevoktere og dunmengde øker
- Lokalt næringsselskap med ca 40 deltakere
- 10 - 12 nyetableringer innen overnatting
- Lokalsamfunnet investerer i bygningsarven og nyetableringer
- Lokale bønder investerer og deltar i verdensarvarbeidet
- Flere nye opplevelses- og aktivitetstilbud i gang:
 - båttrute ut i verdensarvområdet, verdensarvguides, tilbud for besøkende i flere av øyene, havkajakpadling
- Småskala matproduksjon igangsatt

Verdensarvporten på Nes

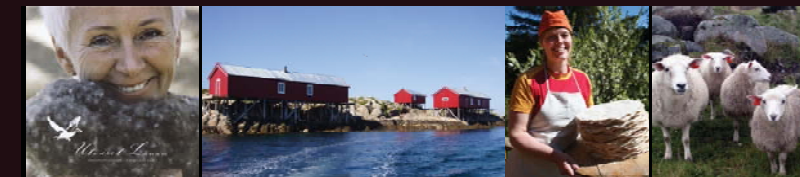
En åpen dør til natur og kultur i Vegaøyan Verdensarvområde

- Synliggjøre den immaterielle kunnskapen hos øybefolkningen
- Synliggjøre natur og kulturverdiene i verdensarvområdet
- Vega i verden
- Synliggjøre lokalt engasjement
- Styrke den lokale identiteten og stoltheten, og gjennom det oppmuntre til entreprenørskap med ny aktivitet og lokale arbeidsplasser.

Pessimisme snudd til optimisme:

- Sikret ærfugldriften de kommende årene
- Skjøtelsesplaner for de viktigste beiteøyer og dunvær/besøkspunkt
- Økt beite og kulturlandskapsskjøtsel i verdensarvområdet
- Restaurert viktige deler av bygningsarven
- Etablert stilling Statens Naturoppsyn
- Ansettelse naturforvalter
- Igangsatt dokumentasjon og formidlingsprosjekt
- Utviklet besøkspunkt og igangsatt arbeidet med Verdensarvporten
- Etablert infrastruktur – båt, stier, skilt
- Investeringer reiseliv
- Verdensarv i unge hender – Slåteprosjekt, netportal, ærfuglprosjekt
- Etablert internasjonale kontakter med

Hva skjer med verdensarven?

- Sikret finansiering av ærfugldriften de kommende årene
- Skjøtelsesplaner for de viktigste beiteøyer og dunvær/besøkspunkt
- Økt beite og kulturlandskapsskjøtsel i verdensarvområdet
- Restaurert viktige deler av bygningsarven
- Etablert stilling stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, Statens Naturoppsyn og ansettelse naturforvalter
- Igangsatt dokumentasjon og formidlingsprosjekt
- Utviklet besøkspunkt og igangsatt arbeidet med Verdensarvporten
- Etablert infrastruktur – båt, stier, skilt
- Investeringer reiseliv
- Verdensarv i unge hender
- Etablert forskningsprosjekt
- Etablert internasjonale kontakter med andre verdensarvområder

Bærekraftig stedsutvikling i Lofoten

Heidi Ramsvik, Nordland fylkeskommune

Bird Watch – miljøseminar 2009

18. september 2009

Heidi Ramsvik fra Nordland Fylkeskommune var invitert for å fortelle om stedsutvikling i Lofoten, og presenterte Fylkeskommunens strategier, rammer, premisser, definisjoner og prosesser med stedsutvikling i Lofoten. Enkelte prosjekter ble kort presentert. Skulpturlandskap Nordland ble presentert som del av Fylkeskommunens virkemidler for stedsutvikling.

Stortingsmelding nr 25 (2008 – 2009):

"Lokal vekstkraft og framtidstru. Om distrikts- og regionalpolitikken"

"Regjeringen vil at alle skal ha reel fridom til å busetje seg der dei vil. Vi vil sikre likeverdige levekår og ta ressursane i heile landet i bruk. Regjeringa vil oppretthalde hovudtrekka i busetnadsmønsteret for å vidareføre og vidareutvikle det mangfaldet i historie, kultur og ressursar som ligg i dette."

"Arealforvaltningen i Nordland skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen."

Flakstad, Epitaph, Tohsikatsu Endo (Japan), 1998

Hva skjer av stedsutvikling i Lofoten?

- Samarbeidsavtaler med kommuner om fysiske investeringer
- Nasjonale Turistveger
- Samarbeid om investering i veganlegg, parkering og rasteplasser
- Kunstprosjekter
- Skulpturlandskap Nordland
- Kunstneriske forstyrrelser
- Kulturminneplan for Lofoten
- Den Verdifulle Kystkulturen
- Stedsutvikling – planlegging/ forprosjekt/ prosjektstøtte
- Kulturarv og næring
- Tilrettelegging for reiseliv
- Kulturarrangementer
- Tørrfiskfestival på Å
- Fortellerfestival i Henningsvær
- Musikkfestivaler
- Kunstfestivaler

Skulpturlandskap Nordland

Et prosjekt hvor kunstverket forstås ut fra stedet/konteksten
Kunstverket er ikke bare plassert på et sted, men er det stedet
Skulpturen synliggjør sine omgivelser slik at stedet får en ny dimensjon
33 verk 1992-1998
Internasjonal stor oppmerksomhet!
Nytt verk i Dønna åpnet 19. september

santikvaren. Avgrenset til Lofoten og Vega med nærmere 60 delprosjekter
Utvidet til 2010 med flere steder i Nordland.

Bruk og vern en viktig problemstilling i kulturminneplanen
Bruk vekker kunnskap, interesse og forståelse for kulturminnenes verdi
Programmet legger til grunn en forening av kulturarv og næringsutvikling

Vestvågøy (Eggum)
"Hode", Markus Raetz (Sveits), 1992

Kulturminneplan for Nordland

Pilotprosjekt – første av flere regionale kulturminneplaner
Omfatter 186 utvalgte og prioriterte områder med nasjonalt og regionalt viktige kulturminner og kulturmiljøer
Utvalg på grunnlag av historiske forutsetninger og kulturelle prosesser som lå til grunn.

Grunnlag for bruk, vern og bærekraftig forvaltning av kulturminner i Lofoten
Kulturminner er ikke en fornybar ressurs
Kulturminner er viktige elementer i en helhetlig samfunnsutvikling
Kulturminner er fortellinger om Nordland

Den verdifulle kystkulturen
Ett av 11 pilotprosjekter i det nasjonale verdiskapningsprogrammet. Initiert av Miljøverndepartementet og Riksantikvaren. Avgrenset til Lofoten og Vega med nærmere 60 delprosjekter
Utvidet til 2010 med flere steder i Nordland.

Bruk og vern en viktig problemstilling i kulturminneplanen
Bruk vekker kunnskap, interesse og forståelse for kulturminnenes verdi
Programmet legger til grunn en forening av kulturarv og næringsutvikling

Gjennom Regjeringens reiselivsstrategi ble Innovasjon Norge, som en offentlig aktør med et nasjonalt ansvar for markedsføring og utvikling i reiselivet, gitt et mandat for å realisere ambisjonen om at Norge skal bli et mer bærekraftig reisemål.

Bærekraftig reiseliv og økoturisme

Ingunn Sørnes, Innovasjon Norge
Prosjektleder Bærekraftig reiseliv, 2015

Reiselivet står for over 5% av globale CO2-utslipp – og er sterkt økende. Store klimautfordringer hvor reiselivet er både kilde til klimautslipp – og påvirket av klimaendringer. Da handler det om å sage over grenen.....

Alle næringer gjør nå sitt for å bidra innovativt og med nye teknologiske løsninger – og nye tankemåter, for slik å bidra til New Green Deal, den grønne økonomien.

Reiselivet blir ofte pekt på som "versting", nå må reiselivet vise til at en er bevisst, og handler. Dette handler både om det store bildet, hvordan reiser vi, hvordan planlegges reiselivet osv – og det som foregår og presenteres fra hver enkelt aktør i reiselivet.

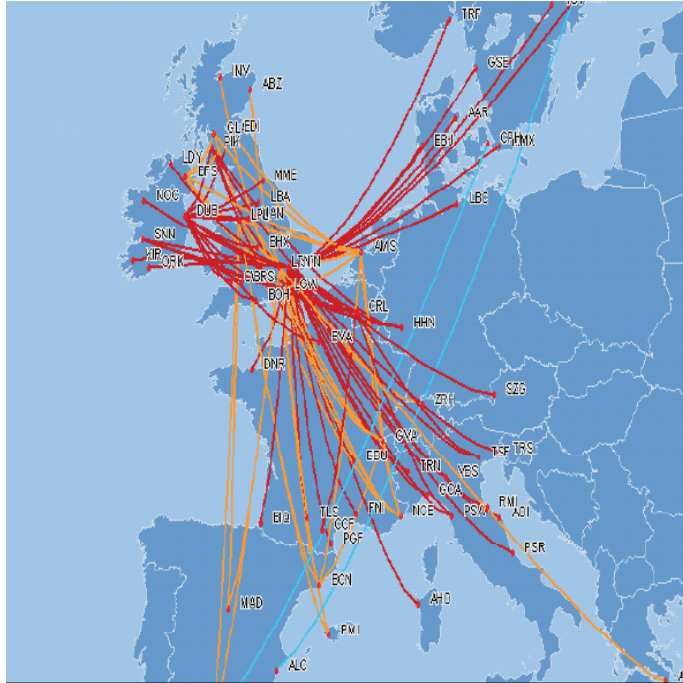
Bird Watch inviterte Innovasjon Norge ved Ingunn Sørnes til å presentere den offentlige satsningen på bærekraftig reiseliv og økoturisme, med sertifiseringsordninger og eksempler.

"Sustainability and responsibility is the key to long-term competitive tourism. Without sustainability, the tourism industry will destroy its base for existence."

Mr. Francesco Frangialli,
Secretary-General,
UN-WTO

2001

2005

Bildet viser økningen i flyreiser av turisme fra 2001-2005 - økningen aksellererer fremdeles

Innovasjons Norges visjon: År 2015 har Norge en bærekraftig reiselivsnæring som best tiltrekker seg naturinteresserte utforskere som søker tilgjengelige og sterke opplevelser i storslått natur"

Trender i reiseliv

Geoturisme
Økoturisme
Ansvarlig turisme
Grønt reiseliv/green tourism

CSR – næringslivets samfunnsansvar
Miljøsertifiseringer/miljøstyring
Sustainable indicators – bærekraftsrapporter

Bærekraftige turoperatører/klimanøytral booking
Grønne møter, grønne konferanser, mobile destinasjoner.

Målgruppen for et norsk økoturismekonsept vil være reiselivsaktører som i utgangspunktet er natur- og/eller kulturbaserte og som ønsker å drive sin virksomhet på en miljømessig god måte.

I Norge er store deler av reiselivsnæringen småskala, distriktsbasert og markedet er stort sett individuelle reisende og små grupper. Aktørene har nesten alltid lokal tilknytning til stedet og kulturen og næringsvirksomheten tjener så å si alltid lokal-samfunnet gjennom skatteinntekter, lokale arbeidsplasser og kjøp av lokale råvarer og tjenester. Alt dette er viktige prinsipper for økoturisme. I tillegg ligger det i tiden å drive sine virksomheter på en måte som tar hensyn til lokal kultur, natur og miljø. Utfordringen er å sette dette i system, slik at aktuelle bedrifter kan bruke økoturismen til å styrke sitt produkt og sin profil, og oppnå en økoturismekvalitet som er Norge verdig.

Det utvikles stadig flere natur- og kulturbaserte opplevelsprodukt i Norge,- ikke minst fordi dette er en del av Norgesprofilen.

I ett med natur & kultur
Aktive naturopplevelser
Ro og oppladning i naturen
Økoturisme handler om hvordan man reiser og hvordan man driver en reiselivsbedrift

Økoturismekonseptet, basert på unike natur- og kulturopplevelser, er som skreddersydd for Norge
Økoturisme er en internasjonal kjent og etablert merkevare
Økoturismeturisten er Norgesturisten

Prosess mot godkjenning

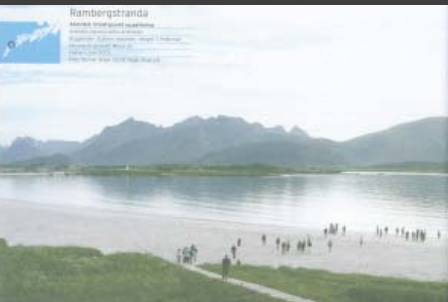
Trinn 1: Kartlegging
Trinn 2: Søknad + dokumentasjon
Trinn 3: Besøk av kontrollør
Trinn 4: Godkjent!

Godkjenning varer i 3 år
Årlig rapportering
Markedsføring via Visit Norway-nettsted
Deltakelse i markedsaktiviteter
Bransjenettsted www.ecotourismnorway.no

Fugletittertårn på Vestvågøy, arkitekt: Gisle Løkken 70grader N Foto: Steinar Skaar

Nasjonal Turistveg har under utarbeidelse infotavler om fuglelivet i Lofoten og Røst. En er planlagt ved fergelejet i Bodø, og en annen ved Akkarvikodden/Hamnøy

sti til strand og utsiktspunkt på Ramberg , arkitekt: Askim/Lanto - stoppsted akkarvikodden - arkitekt: landskapsfabrikken v/Inge Dahlmann Foto: Steinar Skaar - “Langs tindeveggen i storhavet” fra Hamnøy - intro Lofotenstrekningen

Nasjonal Turistveg Lofoten “Langs tindeveggen i storhavet”

v/Steinar Skaar, prosjektleder

“Fugl er et satsningsområde innenfor NT Lofoten - strekningen kan oppleves som en introduksjon til fuglelivet på Røstøyan....”

Steinar Skaar, Nasjonal Turistveg

Fra Nasjonal Turistveg`s nettpresentasjon av Nasjonal Turistveg Lofoten:

Turistvegen strekker seg fra Melbu i Vesterålen, over Hadselfjorden til Fiskebøl i Lofoten og videre sørover i øyriket, før den når et naturlig endepunkt der vegen slutter i Å, 166 kilometer lenger sørvest.

Fantastiske naturopplevelser, kombinert med en rik kulturhistorie og levende kystkultur, trekker hvert år tusenvis av tilreisende til øygruppen Lofoten. De fleste kommer i løpet av noen få sommeruker, og fyller rorbuene, kunstgalleriene og sjømatrestaurantene i fiskeværerne med liv og lyd.

Lofoten er et eldorado for fiske, kajakkpadling, havrafting, fjellklatring, golf og dykking. Men det er også et sted for ro og stillhet. Om sommeren skinner midnattssola over grønne fjell, turkis hav, kritthvite strender, rødmalte rorbuer og døgnville turister.

Vinteren er tid for Lofotfisket, det berømte skreifisket som fremdeles er helt avgjørende for bosettingen i Lofoten. I Lofoten kommer naturen tett innpå deg. 3000 år gamle hulemalerier, gravhauger og hustufter fra vikingtiden forsterker følelsen av nærhet til fortiden.

Lofoten er fylt av myter, sagn og mystikk. Utallige kunstnere har latt seg inspirere av naturen og folkelivet i Lofoten. Moskenesstraumen, en av verdens sterkeste og farligste malstrømmer, har inspirert historiefortellere til alle tider, blant andre Jules Verne og Edgar Allan Poe.

Her finner du en av verdens største havørnkolonier. På øyene lengst sør i Lofoten, kan du se og høre enorme fuglefjell med hundretusener av lundefugl og andre sjøfugler i ivrig passiar. Sel, spekkhogger og hval observeres jevnlig i havet utenfor Lofoten.

Det er enkelt å ferdes med både bil, båt og sykkel i Lofoten. Her kan du også legge ut på noen av verdens vakreste fjellturer, hvor stier tar deg høyt til fjells og til spektakulære utsiktspunkt mot storhavet og midnattssola.

Toalett på Akkarvikodden, Moskenes, Studio Mantey Kuhla Foto: S.Skaar

Kvalitetskrava til turistvegtiltaka

Utstillingsvindauge for Norge
Tiltaka skal setja spor i vår tid
Utgangspunktet er situasjonen og stemninga på staden
Varige løysingar som skal eldast med verdigheit
Alle funksjonane må sjåast i samanheng
Informasjonssystem med felles design
Kvar strekning skal ha sitt særpreg

Omfattande samarbeid

- 60 kommunar, 9 fylke
- 20 reiselivsorganisasjonar
- Næringsdrivande
- Bygdelag og enkeltpersonar
- Innovasjon Norge, NHO Reiseliv
- Andre nasjonale aktørar som DN, Riksantikvaren, NAF

Oppdraget;

Noreg sin attraktivitet som reisemål skal styrkast gjennom ei målretta satsing der offentlig infrastruktur med høg kvalitet er fundamentet. Lage ein nasjonal turistattraksjon som skal vekka internasjonalt interesse og medverka til styrka busetjing og næringsliv, ikkje minst i distrikta. Turistvegambisjonen

Utvikle ein unik nasjonal turistattraksjon med høg kvalitet
Gi den vegfarande turisten minnerike opplevingar undervegs og på tilrettelagte stopp.
Tilby spennande innhald og gode høve til å utforska natur og kultur.
Stimulera til naturbaserte rundreiser.
Gjennom auka opphaldstid medverka til å styrka busetjinga og næringslivet i distrikta.

Grunnleggjande krav til turistvegproduktet

Køyretur gjennom unikt naturlandskap – den gode køyropplevinga mens ein er undervegs
Avveksling frå å ferdast på hovudvegane
Aktivitatar og attraksjonar langs vegen skal auka opplevinga

Særpreget – tiltaka

Utsikt og visuelle betringar langs vegen
Stoppestader for foto og rast
Parkering for aktivitet og opplevingar
Informasjon langs vegane og på internett
Profilstiar – korte turar til spanande opplevingar
Kunst på internasjonalt nivå
Oppgraderte naturskapte nasjonale reiselivsikon

Servicetilbodet i turistvegområdet skal ha mangfald og god kvalitet

Statens vegvesen tek ansvar for:

- Visuelle betringar langs vegen - Utsikt
- Unike stoppestader for foto og rast
- Parkering for aktivitet og opplevingar
- Informasjon langs vegane
- Profilering og informasjon på internett
- Stimulere andre aktørar til innsats

Kvalitetssikringa i prosjektet

Kvalitetsstyret for nasjonale turistvegar
Kvalitetsråd for konsept, arkitektur og kunst
Reiselivsfaglige rådgivarar
Samordningsgrupper
Lokale grupper
Bruk av dyktige fagfolk i alle ledd

Forventningar til andre aktørar

Aktivitetar i naturen
Opplevingar – natur og kultur
Visuelle kvalitetar – ute og inne
Mat og overnatting
Vertskap
Informasjon og marknadsføring
Halda turistvegpotensialet i hevd

Godkjent status – inga kvilepute

Ta vare på fundamentet – den unike landskapsopplevinga
Hindra attgroing av landskapet
Høg kvalitet på drift og vedlikehald
Marknadsføring og vidareutvikling
Kvalitetsrevidering kvart 5. år

Målet er at turistane kjem att på denne eller andre Nasjonale turistvegar
Attraksjonen er ikkje betre enn det svakaste leddet
Vegar som ikkje held høg kvalitet kan mista sin turistvegstatus
Å unngå dette er eit felles ansvar for alle aktørar

Vil satse på økoturisme

■ I slutten av september inviteres det til seminar i Moskenes for å diskutere bærekraftig reiseliv i Lofoten.

AV ØYSTEIN INGEBRIGTSEN

Seminalet "skala & samfunn - bærekraftig reiseliv i Lofoten" beskriver seg selv med "Reiseliv, fiskeri og verdensarv versus oljeboring i Lofoten", arrangeres 18-21 september på Hamnøy, Å og Røst. Det skal sette fokus på bærekraftig utvikling og økoturisme i Lofoten.

- Vi vil inspirere til bærekraftig reiseliv i Lofoten og ønsker at man skal satse på økoturisme, i kombinasjon med kystfiske, og foredling av råvarene fra havet, forteller initiativtaker Margrethe Friis, med røtter fra Ramberg.

Bærekraftig reiseliv

Bak seminaret står Bird Watch i samarbeid med Ecobox fra det norske arkitektfagmiljøet.

- Bakgrunnen er forprosjektet BirdWatch som er støttet av blant andre fylkeskommunen. Det handler om næringsutvikling og bærekraftig reiseliv ut fra en gammel ide om et fulgeinformasjonssenter på Røst. Vi tar utgangspunkt i et sterkt miljøengasjement: Hva skjer med Lofoten? Det er økende interesse for ren norsk natur og for Lofoten. Reiselivet må bli en ressurs, og ikke en miljøbelastning. Det er mange ting på gang, med diskusjon om verdensarven og oljeboring, forteller Margrethe Friis i BirdWatch.

Friis understreker at det er viktig å tenke helhetlig rundt miljøspørsmålene og Lofoten.

- Det er sammenheng mellom klimaendringer, sjøfuglebestander og havressurser. Sjøfuglebestandene er klare indikatorer på et sårbart kretsløp.

Med klimaendringene vil høyere temperaturer i havet direkte påvirke de ressursene Lofoten er kjent for. Man kan se sammenhenger som er veldig interessante, mener hun.

Filmpremiere

Seminalet skal holdes på Hamnøy, Å, og Røst og har både filmpremiere og ulike foredrag fra blant annet Innovasjon Norge, Universitetet i Bergen og Kystfiskerlaget på plakaten. Det vil også være innspill fra verdensarvområdet Vega på Helgeland.

- Jeg syns vi har fått satt sammen et veldig bra program. Vi har Rob Barrett fra SeaPop som kartlegger sjøfuglebestandene, og vi har første visning av den rykende ferske dokumentarfilmen "The End of the Line" om havressurser og overfiske, nevner Margrethe Friis som utdrag fra programmet til det fire dager lange seminaret.

Hun tar klart avstand fra planene om oljeboring utenfor Lofoten og tviler på en sameksistens mellom oljenæringen og fiskeri.

- Jeg mener oljeutvinning truer de verdiene som Lofoten representerer. Dette er skreiens barseleng, og det ypperste av norsk natur, en sameksistens er vanskelig, mener Friis.

miljøseminar 2009 skala & samfunn - bærekraftig reiseliv i Lofoten reiseliv, fiskeri og verdensarv versus oljeboring i Lofoten Hamnøy - Å - Røst 18.-21.9. program, priser & påmelding: www.arkitek

Inviterer: Margrethe Friis (innfelt) og BirdWatch inviterer til miljøseminar i Moskenes i slutten av september.

Verdensarven på vent

■ Søknaden om verdensarv-status for Lofoten skal ut på høring i løpet av høsten.

AV ØYSTEIN INGEBRIGTSEN

Verdensarv og reiseliv med erfaringer fra verdensarvområdet Vega på Helgeland er en del av seminaret i september. I Vestvågøy er kommunen vert for det lokale sekretariatet for verdensarvsøknaden.

Ut på høring

Miljøkonsulent Kjersti Isdal i

Vestvågøy kommune forteller at selve søknaden nå skal ferdigstilles.

- Vi skal ha referansegruppemøte neste uke. Da skal søknadspapirene skrives ferdig. Så blir de sendt ut på høring i løpet av høsten, forklarer Isdal.

Ikke avklart

Men får en eventuell søknad om verdensarvstatus kan sendes må politikerne gi klarsignal.

Selve søknaden blir ikke sendt for til neste år etter en ny runde i kommunestyret. I høst skal vi ta stilling til selve innholdet i søknaden, sier Isdal.

Skriver søknad: Miljøkonsulent Kjersti Isdal forteller at verdensarvsøknaden skal utformes i løpet av høsten. Arkivfoto

Fra forhåndsomtale/tlf.intervju om miljøseminaret i Lofottidene august 2009

– Færre fiskere, ingen verdensarvstatus

Muligheten for verdensarvstatus henger i en tynn tråd dersom kystfisket fortsatt svekkes, mener Trond Taugbøl hos Riksantikvaren.

MAGNAR JOHANSEN

Uttalelsen kom under miljøseminaret på Hamnøy fredag og lørdag der reiseliv, fiskeri og verdensarv var tema.

Innlederen som brakte fram bildet av en kontinuerlig svekket hovednæring i Lofoten, var fisker Steinar Friis. Etter gjennomgangen av utviklingen i kystflåten fra 1990 og fram til i dag, konkluderte han:

- Vi har fått fiskevær i Lofoten som står som monument over en feilslått fiskeripolitikk. Svolvær, Henningsvær og Nusfjord er reiseliv og konferanser. Samtidig er det bildet av kystfiskeren med sløykeniven og skreien i hver hand som selger Lofoten. Vi må spørre oss, er det et autentisk bilde eller er det myten vi selger? Slik jeg ser det selger vi en kystkultur som svekkes for hvert år. Det er et paradoks, sa Friis, som foruten å ha vært frontfigur for Norges Kystfiskerlag også er lokal- og fylkespolitiker for Senterpartiet.

Friis er skeptisk til verdensarvstatus.

- Jeg får en følelse av at Lofoten kan bli et museum. Samtidig ønsker jeg mer kunnskap om verdensarvstatus. Jeg vil be Norges Kystfiskerlag om at vi skaffer oss mer kunnskap.

Ifølge Trond Taugbøl er statusen tvert imot avhengig av levende fiskevær og et sterkt kystfiske.

Margrethe Friis, Trond Taugbøl og Steinar Friis diskuterte kystfiske og verdensarv i Moskenes.

FOTO: MAGNAR JOHANSEN

klusive verdensarvlisten. Søknaden er nært knyttet til kystfisket og tørrfiskproduksjonen, sier Taugbøl.

- Betyr det at staten må sette inn tiltak knyttet til

kystfisket i Lofoten dersom Norge søker verdensarvstatus?

- Dette er politikk, som vi ikke får være med og avgjøre. Men en verdensarvstatus

betyr at landet forplikter seg til å ta vare på verdiene den søker om status for.

magnar.johansen@lofosten.no tlf. 760 67846

– Vil spre informasjon

Bak seminaret sto Bird Watch, miljøengasjerte arkitekter i Oslo som ønsker å være med i debatten om utviklingen i Lofoten.

Til seminaret på Hamnøy hentet de inn foredragsholdere fra blant andre Nordland fylkeskommune, Innovasjon Norge, Norges Naturvernforbund, Universitetet i Tromsø og Norges Kystfiskerlag.

- Felles for oss er at vi er opptatt av miljøspørsmål, og av Lofoten. Målet vårt er å være med og spre informasjon. Vi er ikke her som bedrevitere på vegne av Lofoten, sier Margrethe Friis med røtter på Ramberg.

Håper på Lofoten

- Jeg håper Lofoten søker om verdensarvstatus, sier Rita Johansen på Vega, det eneste naturområdet i Nord-Norge som er på listen.

- Vi kan samarbeide overfor ulike departement, blant annet i forhold til fiskeri. Vi kan få en sterkere nasjonal politikk overfor utfordringene kystsamfunn som Lofoten og Vega står overfor, mente Johansen som fortalte om Vegas erfaringer som verdensarvområde under seminaret.

Lofoten Kajakk
(Reine kajakk)
Lofotmat
Reine Sjømat
Reine kultursenter
Sakrisøy Rorbuer
Friisgården Ramberg
Gravdal økolandsby
Destinasjon Lofoten

Det kontaktes i løpet av
2010 øvrige relevante
lokale aktører og leverandører i Lofoten

Lokale bedrifter

Lokale bedrifter presenterte seg selv kort etter en lang lørdag med tett program og befaring til Fiskeværsmuseet på Å, samt Sakrisøy rorbuer. Sakrisøy fikk midler fra Fylkeskommunens satsning "Den verdifulle kystkulturen" i 2008, og vil være en anbefalt overnattingsplass for reisende. De har en rorbu som delvis er bevart i opprinnelig stand slik den var brukt under lofotfisket.

Samtlige lokale bedrifter anses som potensielle samarbeidspartnere og leverandører i en realisering av prosjektet. Lofotmat og sjømatprodusentene vil kontaktes som leverandører til basene, og det planlegges et Lofotmatpakkekonsept med tørket og røkt mat som kan medbringes på vandringer i fjellene. Reiselivsaktører og andre som har en milljøvennlig drift som kan harmonere med økoturismens prinsipper vil involveres i planleggingen av vandringene/rundreisene. Sommeren 2010 vil brukes til befaringer og møter om konkrete reisealternativer med operatører som kan tilby guiding, kajakk, sykkel, hest og båtturer. Base med utstilling, bokkafe og økologisk vinbar på Ramberg vil planlegges i år og åpnes våren 2011.

Lofotkoral

*Vi færdig nu er
på reisen at ile
seile de mile
til Lofotens skjær.
Gud vær du med
når seiren er vundet
og timen utrundet
og graven bered.
La søfaren mann
som bølgene pløier
våger sin trøie
på brusende vann.
Sin næring må finne
vært eneste år
så lenge som havet
mot klippene slår.»*

*Tekst: Hand Lind
Melodi: D.Kajander*

Lars Bremnes og Dag Kajander på Bird Watch miljøseminar 2009 Foto: Trond Taugbøl

Lars Bremnes Foto: Trond Taugbøl

Lars Bremnes og Dag Kajander avsluttet seminaret lørdag kveld, med sanger til Lofoten, på Hamnøy Mat & Vinbu. Kajander var betenkt over at hans tekster fra 80-tallet hadde fått en slik renessanse i forbindelse med den på ny aktualiserte debatten om oljeutvinning utenfor Lofoten og Vesterålen.

Lars Bremnes hadde med både gitar og saksofon og serverte blandt gode gamle låter en ryknede fersk og trist en om "Kenneth fra Fiskefjord"...

Det var første gang de to har sunget sammen og de gav Bird Watch-seminaret en verdig avslutning med en nyinnøvd vakker vokal, arrangert med gitar og saksofon.

ressurspersoner

som ressurs/referansegruppe for prosjektet er det samlet en gruppe mennesker som har erfaring, kompetanse og holdninger som vil bidra til å utvikle prosjektet i ønsket retning. Organisasjonsform og styre for virksomheten etableres i løpet av 2010. Flere sterke ressurspersoner er i ferd med å knytte seg til virksomheten.

m a r g r e t h e f r i i s - i n i a t i v t a k e r + 47 9 2 0 3 5 2 5 8 mf@lpo.no

Margrethe Friis er sivilarkitekt, med erfaring både fra egen virksomhet og større arkitektfirmaer, bl.a. Snøhetta International, og fra Nasjonal Turistveg-prosjekter i Finnmark i egen regi. Hun er født i Lofoten, med røtter både på Ramberg og Røst, men har vokst opp på Tjøme i Vestfold. Margrethe er partner i LPO arkitektur & design as. Hun har vært medeier og styremedlem i tidligere NSB arkitektkontor, styremedlem i Norsk Arkitekturmuseum, styremedlem og visepresident i NAL - norske arkitekters landsforbund, undervist i arkitektur og planlegging på BAS, Bergen arkitektskole. Margrethe har designet utstillinger både i egen regi og i LPO, bl.a. basisutstilling for Norsk Fjellmuseum i LOM, og Falstad Museum og menneskerettighetssenter. Som nyutdannet startet en gruppe fra AHO et felleskontor, med arkitekter, forfattere og kunstnere, hvor Margrethe tok initiativet til nyopprettelse av Galleri ROM for arkitektur, (i sin tid startet av Snøhetta og ANNO) Galleri ROM ble drevet av 4 av arkitektene i felleskapet, med internasjonalt nettverk, og gjennomføring av mange utstillinger, åpninger, debattmøter o.a. arrangementer tilknyttet virksomheten. Som 20-åring var hun med å starte økologisk butikk og kafe i Tønsberg, i samarbeid med gårdbrukere med økologisk drift i regionen. Ved siden av kunststudier i Firenze arbeidet hun der på en velrennomert økologisk restuarant. Margrethe har mottatt stipender, hedrende omtaler, blitt innkjøpt i, og vunnet arkitektkonkurranser.

a s l e s t r ø m - p r o s j e k t u t v i k l e r + 47 9 0 8 9 9 2 1 7 as@sorenga.no

Asle Strøm er sivilarkitekt og pr. tiden designsjef i Sørønga utvikling i Oslo, med ansvar for viktige byutviklingsoppgaver i hovedstaden. Asle har drevet arkitektpraksisen Arkitektskap i Oslo, hvor han var initiativtaker og partner. Han har vist sitt sterke miljøengasjement og interesse for bærekraftig utvikling gjennom sitt lederverv i NABU - Norske arkitekter for bærekraftig utvikling, nå Ecobox og har ledet boligprosjektet Klosterenga Økologioboliger; Norges mest omtalte økoboligprosjekt med støtte fra EU. Asle har sittet som visepresident i NAL, og vært leder av Arkitektakademiet i NAL. Asle er en viktig utvikler av prosjektet - og i seminarer og workshop`s hvor program for kursvirksomhet og formidling legges.

k a r i h a u g w a r b e r g

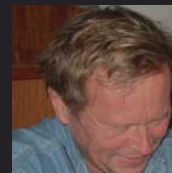
Kari H. Warberg er utover å drive formidling og undervisning på 3-6 språk, tidligere byveterinær i Vest-Lofoten, guide på fiskeværmuseet på Å, medhjelper ved Sakrisøy rorbuer, ved ny drift av Friisgården på Ramberg, og det nyetablerte Hvalfangstmuseet på Reine. Da vi tilfeldig møttes på Moskenes-ferga og fortalte om miljøseminaret som var under planlegging, og at vi ønsket å ha en forelesning om Lofotens historie innledningsvis, bestemte Kari; den vil jeg holde! - og da skal jeg fortelle om Lofotens og Lofot-fiskets historiske betydning - som ikke er blitt formidlet i historiebøkene eller klasseromene her i landet! Kari vil være medansvarlig for drift av Friisgården på Ramberg med bokkafe, info/utstilling, økologisk vinbar mm..

t o m d y r i n g

Tom Dyring er landskapsarkitekt med utdannelse fra NLH 1974 med tilleggsutdannelse fra Nordiska Institutet for Samhallsplanering i Stockholm. Som landskapsarkitekt har Tom arbeidet i Oslo Kommune, hos Riksantikvaren, ved IN`BY Institutt for Byutvikling Oslo, ved Institutt for Landskapsarkitektur NLH og, siden 1991, som privatpraktiserende landskapsarkitekt hos Berg & Dyring Landskapsarkitekter AS i Moss. Kontoret har i denne perioden mottatt en rekke priser, bl.a. Statens Byggeskikkpris 2 ganger. Tom Dyring har arbeidet med prosjekter i hele Norge og med et vidt faglig spenn fra landskapsanalyser og turistveiprosjekter til byforming og urban design. Parallelt med dette har TD hele tiden hatt en dyp interesse og engasjement for biologi, økologi og naturvern. Han har markert seg som en kompetent naturfotograf med bilder publisert i en rekke prestisjetunge utgivelser. Virksomheten som naturfotograf har gitt erfaring med unike naturområder i ulike deler av verden og har opparbeidet et omfattende internasjonalt kontaktnett blant naturfotografer. Fordi Røst er unik i verdensammenheng har Tom vært på Røst en rekke ganger for å fotografere og har god kunnskap om stedets naturhistoriske bakgrunn og om natur- og økoturismens interesser og behov i denne sammenhengen. Prosjektet nyter godt av Tom`s fantastiske naturfotografier. www.tomdyring.com

w i l h e l m m u n t h e k a a s & i o l a i r e

Wilhelm Munthe-Kaas er arkitekt og partner i LPO arkitektur & design as, og har vært ansvarlig for flere av kontorets utstillinger, bl.a. 2 Verdensutstillinger og Svalbard Museum som i 2009 er tildelt Europarådets museumspris i konkurranse med 59 andre europeiske museer. Tildelingen ble begrunnet bl.a. i utstillingens helhetlige natur- og formidlingsperspektiv. Svalbard museum fungerer som en kunnskapsportal til naturopplevelsene på Svalbard. Wilhelm er også friluftsmann og erfaren seiler. Han har bl.a. seilt fra Brasil til England via Vest-India, fra Middelhavet til Norge og fra Oslo via Færøyene og Island til Røst. Siste ekspedisjon har vært på ski over Grønland i mai 2010. Han er eier av og skipper på IOLAIRE - en to-mastet seilbåt på 40 fot. IOLAIRE (gaelisk for "havørn") - som er en godt utstyrt helårsbåt bygget av Cor Ten-stål, som har vært brukt til ulike forskningsturer i Lofoten og til Svalbard i nærmere 10 år, bl.a. en 3 ukers forskningstur etter spekkhoggere i november 2007 der hvalforskere fra 4 forskjellige nasjonaliteter deltok. IOLAIRE vil i perioder tilby seilturer tilknyttet Bird Watch`s virksomhet i Lofoten og Vesterålen.